

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen haasteet vuorohoidossa

Päiväkoti Strömsinlahden vanhempien ja henkilökunnan näkemyksiä

Sosiaalialan koulutusohjelma,
Sosionomi
Opinnäytetyö
27.1.2011

Taru Lehto
Linda Mäenpää

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaaliala	Sosionomi	
Tekijä/Tekijät		
Taru Lehto, Linda Mäenpää		
Työn nimi		
Kasvatuskumppanuuden toteutumisen haasteet vuorohoidossa - Päiväkoti Strömsinlahden vanhempien ja henkilökunnan näkemyksiä		
Työn laji	Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö AMK	Kevät 2011	45 + 5 liitettä
TIIVISTELMÄ		
<p>Opinnäytetyössämme selvitämme kasvatuskumppanuuden ja omahoitajuuden toteutumista päiväkotia Strömsinlahdessa. Päiväkoti Strömsinlahti on helsinkiläinen vuorohoitopäiväkoti, jossa tarjotaan sekä ilta, viikonloppu, että ympärivuorokautista hoitoa. Vuorohoidon kysyntä ja tarve 2000-luvulla on kasvanut paljon ja siihen liittyviä tutkimuksia on tehty vasta vähän.</p> <p>Toteutimme opinnäytetyön kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä haastatteleamalla sekä päiväkodin henkilökuntaa, että lasten vanhempia. Keräsimme aineiston syksyllä 2010 käyttämällä teemahaastattelumenetelmää. Haastattelimme kolmea työntekijää ja neljää vanhempaa ja käytimme saamamme aineiston analysointimenetelmänä teemoittelua.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten mukaan päiväkotia Strömsinlahden ilta- ja ympärivuorokautisissa ryhmissä kasvatuskumppanuus toteutui hyvin. Sekä vanhemmat että hoitohenkilökunta kertoivat kokevansa vuorovaikutuksen riittäväksi ja kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaiseksi. Tuloksissa ilmenee rehellistä ja rakentavaa palautetta, jota voidaan hyödyntää kasvatuskumppanuussuhteen sekä omahoitajuuden arvioimisessa ja mahdollisten haastetekijöiden tunnistamisessa. Kehittämiskohteina nähtiin muun muassa kiireiset vuorovaikutustilanteet, ajoittainen kiire sekä omahoitajuussuhde. Vuorohoito-olosuhteet asettavat päivähoidolle erityispiirteitä, joista sekä vanhemmat että henkilökunta olivat tietoisia.</p> <p>Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää päiväkotia Strömsinlahden henkilökunnan ja vanhempien välisen yhteistyön kehittämiseen, sekä kasvatuskumppanuuden ja omahoitajuuden toteutumisen arvioimiseen.</p>		
Avainsanat		
Kasvatuskumppanuus, vuorohoito, ympärivuorokautinen päivähoito		

Degree Programme in Social Services		Degree Bachelor of Social Services	
Author/Authors Taru Lehto and Linda Mäenpää			
Title Pedagogical Partnership in Kindergarten Strömsinlahti - Implementation Challenges in 24-hour Daycare			
Type of Work Final Project	Date Spring 2011	Pages 45 + 5 appendices	
<p>ABSTRACT</p> <p>The objective of this final project was to study pedagogical partnership and keyworking in kindergarten Strömsinlahti. Kindergarten Strömsinlahti is located in Helsinki and offers child care day and night. The need for reliable day and night care for children has been steadily increasing in the 21st century, however, little research benefitting childcare has been conducted.</p> <p>According to the study results, both parents and personnel felt the interaction was working well, according to pedagogical partnership, in the day and night groups in kindergarten Strömsinlahti. The results included both honest and constructive feedback that could be used to further develop pedagogical partnership and keyworker programs. There was, however, some need for improvement with regards to keyworking and parent-personnel interaction. Developing the hectic atmosphere was also considered important because too little time was left for parents and personnel to really connect and communicate about each individual child and their needs.</p> <p>Our study was carried out using the qualitative research method. We interviewed day-care personnel at the kindergarten and parents of the children receiving this care. The interviews were done in the autumn of 2010 by using theme interviews. We interviewed three employees and four parents. We recorded the interviews first, and we then analyzed the material by using the thematizing method.</p> <p>Night and day child care creates a different environment of childcare that is relevant to both parents and personnel. Our study results can be used to evaluate and develop the communication relationship between parents and personnel.</p>			
Keywords pedagogical partnership, 24 -hour daycare			

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUS	2
3	VUOROHOIDO VARHAISKASVATUKSEN OSANA	4
3.1	Vuorohoitoa koskevia lakeja, asetuksia ja säädöksiä	5
3.2	Vuorohoidon tarve, tarjonta ja palvelut	6
3.3	Vuorohoidon asiakkaat ja oikeus vuorohoitoon	8
4	KASVATUSKUMPPANUUS VARHAISKASVATUKSESSA	8
4.1	Kasvatuskumppanuuden rakentuminen	9
4.2	Omahoitajuuskäytäntö	11
4.3	Dialogin merkitys kasvatuskumppanuudessa	13
4.3.1	Kuuleminen	13
4.3.2	Kunnioitus	14
4.3.3	Luottamus	15
4.4	Kontekstuaalisen kasvun malli	16
5	PÄIVÄKOTI STRÖMSINLAHTI	17
5.1	Päiväkoti Strömsinlahden kuvaus	17
5.2	Kasvatuskumppanuus Strömsinlahden varhaiskasvatussuunnitelmassa	18
6	OPINNÄYTETÖITÄ JA TUTKIELMIA	19
7	TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
8	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
8.1	Tutkimusmenetelmät	21
8.2	Aineiston keruu	21
8.3	Aineiston analysointi	22
8.4	Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja yleistettävyys	23
9	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	25
9.1	Työntekijöiden haastatteluaineisto	26
9.1.1	Päivähoidon aloitus	26
9.1.2	Vuorovaikutus	26
9.1.3	Luottamus, dialogisuus, kuuntelu ja kunnioitus	28
9.1.4	Vanhempien vaikutusmahdollisuudet	29
9.1.5	Omahoitajuus	29
9.1.6	Vuorohoidon asettamat raamit	30
9.2	Vanhempien haastatteluaineisto	31
9.2.1	Päivähoidon aloitus	31
9.2.2	Vuorovaikutus	31
9.2.3	Luottamus, dialogisuus, kuuntelu ja kunnioitus	32
9.2.4	Vanhempien vaikutusmahdollisuudet	33
9.2.5	Omahoitajuus	33
9.2.6	Vuorohoidon asettamat raamit	34
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
11	POHDINTA	40

LIITTEET 1-5

1 JOHDANTO

Kasvatuskumppanuuden käsitteen käyttö ja sen periaatteiden mukaisesti toimiminen on yleistynyt päivähoitossa ja sen toteutumista on tutkittu jo jonkin verran. Kasvatuskumppanuuden toteutumisesta vuorohoidossa on kuitenkin vielä hyvin vähän tutkimustuloksia. Vuorohoidon tarve, joka käsittää sekä ilta, viikonloppu, että ympärivuorokautisen päivähoiton, on ollut viime vuosina kasvussa. Vuorohoito asettaa kasvatuskumppanuudelle aivan uudenlaisen näkökulman ja erityispiirteet.

Kasvatuskumppanuus päivähoitossa tarkoittaa vanhempien ja henkilökunnan sitoutumista yhteistyöhön, jonka tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Tavoitteena on, että vanhempien ja kasvattajien tiedot ja kokemukset yhdessä edistävät lapsen tarpeiden, oikeuksien ja etujen toteutumista. Pyrkimyksenä on luoda molemminpuolinen tasa-arvoinen kumppanuus, jossa asioista pystytään keskustelemaan avoimesti ja molemmille osapuolille sopivalla tavalla. (Stakes 2003: 29.)

Opinnäytetyöprosessimme alkaessa keväällä 2010 työelämän yhteistyökumppaniksemme valikoitui Päiväkoti Strömsinlahti, jossa tarjotaan ympärivuorokautista päivähoitopalvelua. Päiväkoti Strömsinlahdessa toivottiin tehtäväksi opinnäytetyötä koskien kasvatuskumppanuutta vuorohoidossa. Keskustelimme päiväkodin johtajan sekä vuorohoitoryhmässä työskentelevän lastentarhanopettajan kanssa yhteisistä opinnäytetyön päämääristä ja aiherajauksesta. Meille oli tärkeää huomioida päiväkodin henkilökunnan mielipiteitä ja toiveita, jotta työstämme olisi mahdollisimman suuri hyöty heille tulevaisuudessa.

Kysymällä kasvatuskumppanuuden haasteista vuoropäivähoitossa sekä vanhempien, että henkilökunnan näkökulmasta, on mahdollista selvittää, mihin asioihin on kiinnitettävä huomiota paremman kasvatuskumppanuuden takaamiseksi. Haluamme selvittää mitä vanhemmat ja henkilökunta ymmärtävät kasvatuskumppanuus termillä ja kokevatko he sen merkitykselliseksi ja näkyväksi osaksi päiväkodin arkea. Toteutimme opinnäytetyömme haastatteleamalla kolmea päivähoiton työntekijää, sekä neljää vanhempaa. Tavoitteenamme oli saada tuloksia, joita voidaan käyttää päiväkotia Strömsinlahden henkilökunnan ja vanhempien yhteistyön kehittämiseen sekä kasvatuskumppanuuden toteutumisen arvioimiseen ja mahdollisten haastetekijöiden tunnistamiseen vuorohoitoyksikössä.

Opinnäytetyössämme käsittelemme varhaiskasvatusta ja vuorohoitoa varhaiskasvatuksen osana. Vuorohoito asettaa varhaiskasvatuksen toteuttamiselle erilaisia haasteita kuin päivähoito, joten pyrimme opinnäytetyössämme painottamaan vuorohoidon näkökulmaa. Kerromme vuorohoidon palveluista ja asiakkaista sekä säädöksistä. Käsittelemme opinnäytetyössämme kasvatuskumppanuutta sekä kasvatuskumppanuuden merkitystä varhaiskasvatuksessa ja nostamme esille myös muutamia aiheesta aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia ja niistä saatuja tuloksia.

Työmme viitekehyksenä on kasvatuskumppanuus ja kontekstuaalisen kasvun malli. Esittelemme työssämme vanhempien ja henkilökunnan haastatteluista nousseita ajatuksia ja teemme niiden pohjalta johtopäätöksiä kasvatuskumppanuuden sekä omahoitajuuden toteutumisesta ja kehittämistarpeista. Lopuksi pohdimme vuorohoitoolosuhteiden vaikutusta kasvatuskumppanuuden toteutumiseen ja pyrimme nostamaan esille mahdolliset haastetekijät.

2 VARHAISKASVATUS

Alasuutari määrittelee päivähoiton koko väestön kattavaksi palveluksi. Kasvatusvastuun jakamisella vanhempien ja päivähoiton kesken ei ole pitkää perinnettä, mutta nykyisellään päivähoidosta on muodostunut tärkeä osa suomalaisten lapsiperheiden arkielämää. Lähes jokainen Suomessa asuva lapsi käy päivähoidossa ennen kouluikää. (Alasuutari 2003: 68.)

Alasuutari selvittää väitöskirjassaan päiväkotinstituution kehitystä. 1960-luvulla naisten työssäkäynnin yleistymisen vuoksi keskustelu päivähoidosta nousi keskeiseksi puheenaiheeksi. Kotihoidon ja yhteiskunnan tarjoaman päivähoiton välillä oli vastakkainasettelu. Naisten tasa-arvon toteutumisen kannalta merkittävää oli päivähoitokysymyksen ratkaisu. Vuonna 1973 säädettiin uusi päivähoitolaki, joka muutti ratkaisevasti päivähoiton merkitystä yhteiskunnassa. Ennen vähävaraisten palveluna pidettyä päivähoitoa alettiin pitää sosiaalisena palveluna, johon kaikilla oli oikeus. Päivähoiton lastensuojelullinen merkitys poistui lakiuudistuksen myötä ja päivähoiton palveluja alkoivat käyttää myös ylempien yhteiskuntaluokkien jäsenet. Käytännössä päivähoitojärjestelmä rakennettiin vastaamaan yhteiskuntaan syntynyttä tarvetta. Tämä mahdollisti pienten lasten äitien työssäkäynnin. (Alasuutari 2003: 24–25.)

Päiväkotien ensisijaisena tehtävänä on tukea lapsen huoltajia kasvatustehtävissä ja toimia yhdessä kodin kanssa lapsen kehitystä edistävästi. Ottaen huomioon lapsen iän ja yksilölliset tarpeet sekä yleisen kulttuuriperinteen että uskonnon, päivähoiton tulee

edistää lapsen fyysistä sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Vanhempien tai holhoojan uskonnollista vakaumusta tulee kunnioittaa ja lasta tulee kasvattaa yhteisvastuuseen, rauhaan ja elinympäristön vaalimiseen. (Finlex, Laki lasten päivähoitosta 36/1973.) Kodin- ja kodin ulkopuolisen kasvatuksen tulee yhdessä muodostaa mahdollisimman yhtenäinen kokonaisuus. Yhteiskunnan muuttuessa perheiden tarvitsema ulkopuolinen apu kasvatustehtävästä selviytymiseen on kasvanut. Osoituksena tästä on jatkuvasti kasvava päivähoitopaikkojen tarve. (Brotherus – Helimäki - Hytönen: 41–42.)

Yhteiskunnan tarjoama varhaiskasvatus on pienille lapsille suunnattua suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutustoimintaa, jossa korostuu omaehtoisen leikin merkitys. Hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta koostuvan kokonaisuuden tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatuspalveluissa ammattitaitoisen henkilökunnan johdolla. (Stakes 2003: 9.)

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen arvopohjan mukaisesti toteutettava varhaiskasvatus ottaa huomioon lapsen ainutlaatuisuuden ja kasvattaa lasta vahvistamalla toiset huomioon ottavia käyttäytymistapoja sekä myönteistä suhtautumista erilaisuuteen. (Stakes 2003: 10–11). Jokaiselle päivähoiton aloittavalle lapselle laaditaan yhdessä vanhempien ja päivähoiton tarjoajan kanssa varhaiskasvatussuunnitelma, jonka perusteella henkilökunnan on helppo toimia johdonmukaisesti tiedostaen lapsen yksilölliset tarpeet ja vanhempien näkemyksen lapsen kasvatuksesta. (Stakes 2003: 31)

Suomessa varhaiskasvatuksen laatua ohjaa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista osaamista ja vanhempien osallisuutta lapsen kasvatukseen. Varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi kuntien ja päiväkotien omat varhaiskasvatussuunnitelmat. (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2005.) Varhaiskasvatusprosessin osa-alueisiin kuuluvat lasten asiakkuustavoitteet, vanhempien asiakkuustavoitteet ja varhaiskasvatuksen laatu. Kaikki nämä osa-alueet muodostavat edellytyksen lapsen hyväälle kasvulle. Seuraava kuvio selkeyttää päivähoiton ja varhaiskasvatuksen prosessia.

KUVIO 1. Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen prosessit (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007).

3 VUOROHOITO VARHAISKASVATUKSEN OSANA

Vuorohoito voidaan määritellä sekä illalla tapahtuvaksi päivähoidoksi että ympärivuorokautiseksi päivähoidoksi. (Väisänen 2003:15). Päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin, kun vanhempien työtilanne niin vaatii. Päivähoitolaissa ei ole erityisiä säädöksiä koskien vuorohoitoa, mutta lapsen tarpeet kuitenkin eroavat riippuen siitä, millaisia hoitoaikoja tällä on. Ilta- ja yöhoidossa oleva lapsi tarvitsee päivähoidon henkilökunnalta enemmän huomiota ja huolenpitoa. Lapsi saattaa ikävöidä vanhempiaan ja iltatoimien suorittaminen sekä nukkumaanmeno saattavat poiketa siitä mihin kotona on totuttu. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999: 35–36.)

Lapsen yksilölliset tarpeet tulisi huomioida ja tiloilta sekä toiminnalta edellytetään rauhallisuutta ja kodinomaisuutta. Yhteistyö vanhempien kanssa on vuorohoidossa yhtä tärkeää kuin päivähoidossa. On tärkeää, että henkilökunnan ja lapsen vanhempien välillä vallitsee luottamuksellinen suhde, jotta myös lapsi voi tuntea olonsa päivähoidossa turvalliseksi. Koska vuorohoidossa hoitoajat ovat usein pidempiä, voidaan yhteistyölle vanhempien kanssa asettaa tavallista vaativammat tavoitteet. Lapsen ja hoitajien tunteminen, sekä yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa korostuu erityisesti vuorohoidossa. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999: 35–36.)

Vuonna 2005 järjestetyssä valtakunnallisessa lasten päivähoiton tilannekatsauksen kyselyssä kävi ilmi, että keskimäärin seitsemän prosenttia kuntien järjestämässä päivähoitossa olevista lapsista oli vuorohoidossa. Syyskuussa vuonna 2005 Suomessa kunnallisessa vuorohoidossa oli 12804 lasta. Vuorohoidon prosentuaalinen osuus vaihteli kuitenkin kunnittain 0-33 prosentin välillä. Vuorohoidossa olevien lasten osuus oli suurempi pienissä ja keskisuurissa kunnissa. (Lasten päivähoiton tilannekatsaus 2005.)

Suurimmalla osalla vuorohoidossa olevilla lapsilla hoitoajat vaihtelivat sekä iltaisin, öisin että viikonloppuisin. Vuorohoidon tarpeen yleisin ajankohta oli iltaisin kuudesta kymmeneen. Yksinomaan viikonloppuisin hoidossa oli noin 10 prosenttia vuorohoidon piirissä olevista lapsista ja öisin (klo 22.00–6.00) hoidon tarve painottui seitsemälle prosentille vuorohoidon lapsista. (Lasten päivähoiton tilannekatsaus 2005.)

Iltaisin hoidossa	Öisin hoidossa	Viikonloppuisin hoidossa	Vaihtelevasti vuorohoidossa	Vuorohoidossa yhteensä
2,70 %	0,50 %	0,80 %	3,50 %	7,10 %

KUVIO 2. Vuorohoidossa olevien lasten osuus kaikista kunnan järjestämässä päivähoitossa olevista lapsista 30.9.2005 (Lasten päivähoiton tilannekatsaus 2005).

3.1 Vuorohoitoa koskevia lakeja, asetuksia ja säädöksiä

Päivähoitolaki mahdollistaa kaikille alle kouluikäisille lapsille subjektiivisen oikeuden päivähoitoon. Lain tavoitteena on varmistaa kaikille vanhemmille tasapuolisesti oikeuden työssäkäyntiin sukupuolesta, iästä tai rodusta riippumatta. Subjektiivista oikeutta vuorohoitoon sen sijaan ei ole, mutta lasten päivähoitolaki määrittelee, että hoito on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan. Erityissäädöksiä koskien vuorohoitoa ei ole, joten jokainen kunta tulkitsee lakia parhaaksi katsomallaan tavalla ja toteuttaa vuorohoitoa sen mukaan. Laki määrittelee kuitenkin, että kunnan on järjestettävä lasten päivähoitoa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin, kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. (Finlex, laki lasten päivähoitosta: 1973/36.)

Päiväkodin aukioloajat ja toiminta kalenterivuoden aikana on järjestettävä paikallisen tarpeen mukaan. Kokopäivähoitossa lapsen hoitoaika yhtäjaksoisesti saa tavallisesti olla korkeintaan kymmenen tuntia päivässä ja osapäivähoitossa viisi tuntia. (Finlex, laki lasten päivähoitosta: 1973/239.) Vuoroitopäiväkodissa tuntirajoitukset eivät päde,

sillä lapset saattavat olla jopa viikon yhtäjaksoisesti päivähoidossa ja tämän jälkeen kolme viikkoa vapaalla. (Päiväkoti Strömsinlahden henkilökunta.)

Suomalaiseen varhaiskasvatukseen ja päivähoidon vaikuttaa lisäksi Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus. Lapsilla tulee olla oikeus turvalliseen elinympäristöön, hoitoon, huolenpitoon, kasvuun ja oppimiseen, rodusta, kulttuurista tai sosiaalisesta asemasta riippumatta. Kaikilla lapsilla on oikeus tulla hyväksytyksi ja lapsen omat näkemykset huomioidaan varhaiskasvatuksessa lapsen iän ja kehitystason mukaan. Lapsella on oikeus omaan äidinkieleensä ja varhaiskasvatuksen tulee tukea äidinkielen oppimista, sekä vieraskielisten lasten suomen tai ruotsinkielen oppimista. Jokaisella lapsella on oikeus omaan kulttuuriinsa ja lapsen oma kulttuuri tulee huomioida varhaiskasvatusta toteutettaessa siten, että lapsi saa mahdollisuuden kasvaa sekä oman kulttuurinsa että suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002: 16.)

Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus leikkiin ja varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia sekä leikkiin omanikäisten että aikuisten kanssa. Varhaiskasvatuksen tulee mahdollistaa lapselle turvallisten kiintymyssuhteiden kehittymisen ympäristössä, joka on lapsen ikä- ja kehitystasolle sopiva. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002: 16.)

Vuorohoidon ja muun päivähoitoon laatua kehitetään samoin periaattein. Yksiköissä, joissa tarjotaan vuorohoitoa, panostetaan erityisesti vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ja tiedonkulun kehittämiseen. Toiminnan sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan erityisesti huomioon myös hoitoryhmien eriyttäminen sekä lapsen turvallisuuden tunnetta lisäävät tekijät. Omahoitajan työvuorojen ja lapsen läsnäolojen yhteensovittamiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja niitä pyritään lisäämään. Vuorohoitoyksiköissä hoito- ja kasvatussopimuksen toteutumista pyritään seuraamaan tarkasti ja siihen panostetaan. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 35.)

3.2 Vuorohoidon tarve, tarjonta ja palvelut

Vuorohoidon kasvava tarve johtuu satunnais- ja tilapäistyön, liukuvien työaikojen sekä viikonloppuihin ajoittuvan työajan lisääntymisestä. Myös pidentyneet työmatkat aiheuttavat tarvetta vuorohoidolle. Vuorohoidon kysynnän vaihtelu on riippuvaista väestön lukumäärästä, työllisyystilanteesta ja perheiden hoidon järjestelyiden valinnoista. Perherakenteiden muutokset ovat johtaneet siihen, ettei perheillä ole enää tukiverkkoa auttamassa lastenhoidossa. Lisäksi yksinhuoltaja perheiden määrä on kasvanut. (Parri-la 2006: 68–69.)

Poikkeavien työaikojen lisääntyminen erityisesti nuorten perheiden, ylitöitä tekevien ja naisten työelämän osalta vaikuttavat lasten vuorohoidon kysyntään. Erityisesti palvelu- ja kaupallisen alan työpaikkojen lisääntyessä päivähoidon tarve iltaisin ja viikonloppuisin on kasvanut. 1990-luvulla vuorohoito on kasvanut merkittävästi. Päivähoitoyksiköissä on kehitetty ympärivuorokautista hoitoa ja ympärivuorokautista sekä vuorohoitoa tarjoavien päiväkotien johtajat ovat pyrkineet lisäämään toimintayhtenäisyyttä ja asiakkaiden tasa-arvoisuuden turvaamista kokoontumalla säännöllisesti. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 4.)

Päivähoitolain mukaan päivähoidon on tuettava vanhempien työssäkäyntiä. Helsingin kaupungin yhtenä laatutavoitteena lasten päivähoidon järjestämisessä on hoitoaikojen ja perheiden erilaisten tarpeiden yhteensovittaminen. Vuorohoidon työryhmä näkee vuorohoidon osana päivähoidon kokonaisuutta ja sitä pitää kehittää opiskelun ja vanhempien työssäkäynnin vuoksi järjestettävänä palveluna. Lastenpäivähoidosta annetun asetuksen 4§ mukaan kokopäivähoidossa olevan lapsen hoitoaika saa jatkua enintään kymmenen tuntia. Ympärivuorokautiseen hoitoon tätä pykälää ei voida soveltaa. Joidenkin ympärivuorokautisessa hoidossa olevien lasten kohdalla hoitotunteja saattaa tulla kuukaudessa jopa yli kolmesataa ja tämä onkin muodostunut ongelmaksi. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 5, 17–18.)

Vuorohoidossa olevien lasten epäsäännöllisten hoitoaikojen vuoksi erityisen tärkeänä pidetään hoidon, kasvun ja oppimisen turvaamista. Sosiaaliseen kasvuympäristöön, viihtyvyyteen, lapsen vireystilan vaihteluihin, turvallisuudentunteen tarpeisiin, vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja henkilökunnan väliseen tiedonkulkuun tulee myös kiinnittää erityistä huomiota. Vanhempien roolia ensisijaisena kasvattajana pyritään vahvistamaan lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Ennaltaehkäisevää työtä ja toimenpiteitä tehostetaan lasten ja heidän perheidensä tukemiseksi samalla tavalla kuin muussakin päivähoitossa. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 5, 20–21.)

Vuorohoito pyritään järjestämään useimmiten joko läheltä kotia tai vanhempien työpaikkaa, ottaen huomioon perheiden toiveet. Vuoden 1998 sosiaaliviraston asiantuntijatarkastuksessa Aulikki Kananoja suosittaa, että perheet voivat käyttää tarvittaessa päivähoitopalveluita joustavasti yli suurpiirirajojen, jottei jonoja muodostuisi. Vuorohoidon peruspalvelutaso tulee turvata tasapuolisesti kaikilla alueilla vastaamaan alueen tarpeista ja erityispiirteistä nousevaa kysyntää. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 14.)

Vuorohoitoa hakevien perheiden palveleminen tulee sopia selkeästi sosiaalikeskuksissa. Vuorohoitoa hakevilla perheillä ei aina ole todenmukaista kuvaa mitä vuorohoito tarkoittaa perheen ja lapsen kannalta, joten vanhempien tulee saada tarvittavaa ohjausta. Realistisen kuvan saaminen vuorohoidon järjestelyistä, palvelujen laajuudesta, sisällöstä ja henkilökunnasta tulee selvittää hakijoille. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 15.)

3.3 Vuorohoidon asiakkaat ja oikeus vuorohoitoon

Jos perheen työssäkäynti tai opiskelu aiheuttaa vuorohoidon tarpeen, tulee sitä järjestää. Palvelun järjestämistä harkitaan tarkkaan jokaisessa tapauksessa yhdessä perheen kanssa. Kartoituksen mukaan vuorohoitoa haetaan satunnaisesti myös muista kuin työstä johtuvien syiden perusteella, mutta kunnallinen päivähoito ei pyri vastaamaan vanhempien vapaa-ajan tarpeisiin. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 17.)

Vuorohoitoa järjestetään sellaisille perheille, joissa molemmat vanhemmat tekevät vuorotyötä tai yhden huoltajan perheelle, joissa lapsen kanssa asuva huoltaja tekee vuorotyötä. Tyypillisiä vuorohoidon asiakkaita ovat yhden huoltajan perheet, joissa huoltajan on taloudellisen tilanteen vuoksi otettava mitä tahansa työtä vastaan. Suuri asiakasryhmä koostuu myös perheistä, joissa päivähoiton tarve ylittää vain hieman tavallisen päivähoiton aikavälin (6.30–17.00). Vuorohoidon suuri asiakasryhmä ovat teollisuuden alalla, ravitsemus- ja majoitustoiminnassa, kuljetuksen ja liikenteen ammattiteissa, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ympärivuorokautisissa pisteissä työskentelevät vanhemmat ja heidän perheensä. (Parrila 2006: 69.)

Tyypillisiä hoitoaikoja ei vuorohoidossa voida määritellä, sillä hoitoajat vaihtelevat suuresti. Hoitoajat vaihtelevat vain muutamasta tunnista useampaan viikkoon. Jos perheellä on erityisen paljon tarvetta pitkille hoitoajoille ja lapsi on hyvin pieni, saatetaan perheen kanssa keskustella vaihtoehtoisista hoitomuodoista. (Parrila 2006: 69.) Vuorohoidon työryhmä on esittänyt vuorohoidon palveluihin linjausta, jonka mukaan lapsella tulee olla keskimäärin kuukaudessa olevien viikonloppujen määrän mukaisesti vapaa-päiviä ja että yönhoitotunteja (22.00–8.00) lukuun ottamatta hoitotuntien määrä ei saa ylittää kokopäivähoiton tuntimääriä. (Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999: 33.)

4 KASVATUSKUMPPANUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Suomen laki määrittelee päivähoidolle kaksi tehtävää; Lasten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen ja perheiden kotikasvatuksen tukeminen. (Finlex 36/1973). Lain mää-

rittelemää perheiden kotikasvatuksen tukemista päivähoitossa on kehitetty kasvatuskumppanuuden avulla. Kasvatuskumppanuuteen siirryttäessä on yhteistyökäsitteen merkitys vaihtunut tukemisesta kumppanuuteen. (Karila 2006: 93.)

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan henkilökunnan ja vanhempien tietoista sitoutumista yhteistyöhön, jonka tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Tavoitteena on yhdistää sekä vanhempien että kasvattajien tiedot ja kokemukset, jotta lapsen tarpeiden, oikeuksien ja etujen toteutuminen olisi mahdollisimman hyvä. Pyrkimyksenä on luoda molemminpuolinen tasa-arvoinen kumppanuus, jossa arvoista, näkemyksistä ja vastuukysymyksistä voidaan keskustella avoimesti ja molemmille osapuolille sopivalla tavalla. (Stakes 2003: 29.)

Lasten laadukkaan päivähoiton edellytyksenä on vanhempien ja henkilökunnan välinen hyvä vuorovaikutus. Vuorovaikutusprosessi alkaa siitä, kun vanhemmat ottavat ensi kertaa yhteyttä lapsen tulevaan päivähoitopaikkaan ja loppuu lapsen siirtyessä kouluun tai toiseen hoitopaikkaan. Lapsi tarvitsee ympärilleen kasvattajia ja vanhemmat tarvitsevat kasvatuskumppaneita, jotka jakavat kasvatustehtävän ja kulkevat rinnalla läsnä olevana ja aidosti välittäen. Kahden lapselle tärkeän yhteisön, perheen ja päivähoiton, kasvatuskumppanuuden yhteisenä päämääränä on toimiminen yhdessä lapsen kehityksen parhaaksi. (Kaskela - Kronqvist 2007: 22–26.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on ensisijainen vastuu perhekohtaisen luontevan kasvatuskumppanuuden rakentumisesta ja ylläpitämisestä. Yhtenä tavoitteena on vanhempien ja henkilökunnan välisen yhteistyömuotojen ja -tapojen kehittäminen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten sensitiivisyys mahdollisia ongelmatilanteita kohtaan, on yksi kasvatuskumppanuuden tärkeimmistä osa-alueista ja sen myötä myös mahdollisimman varhainen tuen tarpeen määrittely nousee esille. Ongelmatilanteissa vuorovaikutus vanhempien ja kasvatushenkilökunnan välillä tulee myös perustua luottamukseen ja avoimuuteen. Vaikka henkilökunnalla on vastuu yksikön varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta, tulee myös vanhemmille tarjota mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin arjen sisältöön sekä osallistua sen arviointiin. (Stakes 2003: 29–30.)

4.1 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen

Kasvatuskumppanuus alkaa aina vanhempien ja henkilökunnan, sekä lapsen ja henkilökunnan tutustumisesta. Sekä lapsi että vanhempi tarvitsevat kasvattajan tukea erokokemuksen läpikäymiseen, jotta asettuminen päivähoitoon olisi mahdollista. Tutustumiskäynti voidaan toteuttaa joko päiväkodissa tai perheen kotona. Tutustumiskäynnin tavoitteena on antaa perheelle puheenvuoro. Tutustumiskäynnillä pyritään selvittämään

lapsen vanhempien odotuksia, toiveita ja huolenaiheita liittyen päivähoidon aloitukseen. (Kaskela – Kekkonen 2006: 41.)

Aloituskeskustelun yhtenä tavoitteena on auttaa lasta valmistautumaan päivähoidon aloitukseen yhdessä vanhempien kanssa. Aloituskeskustelun tekee joko lapsen oma hoitaja yksin tai yhdessä toisen työntekijän tai päiväkodin johtajan kanssa. Perheestä paikalla tulee olla ainakin toinen vanhemmista ja lapsi. Mikäli lapsella on sisaruksia, saavat myös nämä olla paikalla vanhempien niin halutessa. Tutustumiskäynnillä työntekijä luo pohjaa vanhempien ja kasvatushenkilökunnan väliselle suhteelle. Tämän vuoksi on tärkeää, että työntekijä muistaa noudattaa kasvatuskumppanuuden periaatteita; perhettä tulee kuulla ja kunnioittaa luottamusta ja dialogia rakentavalla tavalla. (Kaskela – Kekkonen 2006: 42.)

Päiväkodissa lapsi työstää eroaan vanhempiin, rakentaa uusia ihmissuhteita ja tutustuu uuteen toimintaympäristöön. Lapselle on tärkeää, että päivähoidon aloitus tapahtuu pehmeänä laskuna vaiheittain. Ensin päivähoitoon tutustutaan yhdessä vanhemman kanssa lyhyissä ajanjaksoissa ja pikkuhiljaa päiviä aletaan pidentää. Kun lapsi on saanut tavata ryhmän hoitajan ennakkoon, on hänen helpompi rakentaa luottamustaan hoitajaan. On tärkeää, että hoitaja kykenee kuuntelemaan ja vastaanottamaan lapsen tunteita, sillä mitä pienempi lapsi on, sitä vaikeampi hänen on käsitellä tunteitaan itse. Myös vanhemmille on hyvä kertoa lapsen sopeutumisesta, esimerkiksi miten lapsen ikävöiminen on näkynyt päivän aikana ja miten lasta on lohdutettu. Vanhempien ikävöiminen on usein merkki ensisijaisesta kiintymyssuhteesta vanhempiin ja tämä on hyvä kertoa myös vanhemmille. (Kaskela – Kekkonen 2006: 43–44.)

Vuoropuhelu lapsen, vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan kanssa tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa. Päivähoidon henkilökunta voi omalla esimerkillään rohkaista vanhempia puhumaan, kysymään ja kertomaan huolistaan liittyen lapsen käytökseen tai kasvatukseen. Jokaiselle vanhemmalle on tärkeää keskustella juuri omasta lapsestaan ja henkilökunnan kertomukset päivän tapahtumista auttavat vanhempaa ymmärtämään lastaan. (Kaskela – Kekkonen 2006: 44–45.)

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta keskeistä ovat myös säännölliset kasvatuserätykset. Kasvatuserätykset ovat luonnollinen jatko aloituskeskustelulle ja se pidetään yleensä muutaman kuukauden päästä päivähoidon aloittamisesta. Vähintään kerran vuodessa pidettävät keskustelut käydään sekä vanhempien että hoito- ja kasvatushenkilökunnan kesken ja tarkoituksena on syvempi keskusteluyhteys lapsesta ja lapsen varhaiskasvatuksesta. Samalla tehdään yhdessä vanhempien kanssa lapsikoh-

tainen suunnitelma varhaiskasvatuksen tavoitteista. (Kaskela - Kekkonen 2006: 44–48.)

Kasvattajan ammatillinen ymmärrys lapsen arjesta ja toisaalta vanhempien syvälinen tuntemus lapsesta, muodostavat yhdessä tärkeän kokonaisuuden. Usein vanhemmat kokevat, että luottamuksellinen suhde päivähoitoon ja päivähoidon henkilökuntaan rakentuu siitä, miten kasvattajat kertovat lapsesta vanhemmille. Kasvatuskeskusteluissa kasvattaja kuvailee lapsen arkea omien havaintojensa pohjalta ja ottaa esiin mahdolliset huolenaiheet. (Kaskela - Kekkonen 2006: 44–48.) Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa 2007 määriteltiin vanhempien asemaa varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaana seuraavalla kuviolla.

KUVIO 3. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007).

4.2 Omahoitajuuskäytäntö

Päivähoidossa käytettävä omahoitajuus käytäntö on työmenetelmä, jossa lapsille on nimetty omat hoitajat ryhmässä. (Sinkkonen 2003: 215). Jokaisella lapsella ja pienryhmällä on omahoitaja, joka vastaa lapsen arjen sujumisesta päivähoitossa. Tällöin lapsi tutustuu yhteen aikuiseen paremmin ja hän voi luottaa siihen, että hänestä huolehditaan ja välitetään. Omahoitaja auttaa lasta ensin sopeutumaan osaksi pienryhmää ja lopulta osaksi koko ryhmää. (Mikkola – Nivalainen 2009: 34.)

Kun päiväkodissa saadaan tieto uudesta lapsesta, valitaan hänelle omahoitaja. Omahoitaja ottaa yhteyttä vanhempiin ja sopii ensimmäisestä tapaamiskerrasta. Ensimmäinen tapaamiskerta järjestetään yleensä ilman lasta, jotta vanhemmat saavat rauhassa tutustua ja pohtia päivähoidon aloittamista. Mikäli molemmat vanhemmat eivät pääse paikalle, olisi suositeltavaa, että se vanhempi joka on pääsääntöisesti hoitanut lasta päivähoidon aloitukseen asti, tulisi aloituskeskusteluun. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista ja eri perheiden toimintatapoja tulee kunnioittaa. (Sinkkonen 2003: 245.)

Aloituskeskustelussa vanhemmille annetaan tilaisuus kertoa, puhua ja kysyä. Lapsen päivähoidon aloitus on suuri muutos vanhemmalle, erityisesti jos hän on hoitanut lasta tämän syntymästä asti vuorokauden ympäri. On tärkeää, että myös vanhemmat voivat käsitellä tunteitaan. Mikäli vanhempi ei käsittele omia tunteitaan, on hänen vaikeampi auttaa pientä lasta käsittelemään omia tunteitaan muutoksessa. (Sinkkonen 2003: 246–247.) Pienten ryhmään lapsi tulee yleensä äidin tai isän kanssa tutustumaan viikoksi tai kahdeksi. Tavoitteena on, että lapsi tutustuu ensisijaisesti omahoitajaan yhdessä äidin tai isän kanssa ja toissijaisesti vasta ympäristöön. Lapsi luo suhdetta omahoitajaan äidin tai isän avustuksella. (Sinkkonen 2001: 138–139.)

Tutustumisvaihe on oivallinen tilaisuus omahoitajalle ymmärtää vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen erityisyys. Kun tutustumisvaihe on ohi ja lapsi jää hoitoon, on suhde omahoitajaan kehittynyt riittävästi antaakseen lapselle kokemuksen yhteydestä äitiin omahoitajan kautta. Tällöin lapselle ei synny liian suurta ahdistusta eroasta äitiin. Omahoitajan tehtävänä on auttaa lasta työstämään ikävän ja surun tunteitaan. (Sinkkonen 2003: 246–247.) Omahoitaja on todella lapsen omahoitaja, joka huolehtii lapsesta päivähoidon alkuvaiheessa. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että omahoitaja lohduttaa, syöttää, vaihtaa vaipan ja pukee lapsen tämän ollessa päivähoidossa. (Sinkkonen 2001: 138–139.)

Laadukas päivähoito on suoja lapsen kehitykselle. Kiintymyssuhdeteoriaan näkökulmasta laadukkaalla päivähoidolla tarkoitetaan sitä, että lapsella on mahdollisuus muodostaa kiintymyssuhde hoitajaansa. Kiintymyssuhteen muodostuminen hoitajaan on mahdollista vain jos lapsella on omahoitaja, ryhmäkoko on pieni ja aikuisia on ryhmässä riittävästi. (Kalland 2006.) Sinkkosen mukaan kiintymyssuhteiden välillä vallitsee hierarkia. Tämä tarkoittaa sitä, että pieni lapsi kokee yhden kiintymyssuhteen muita tärkeämmäksi. Yksi vastuuhenkilö on pienen lapsen mielestä turvan lähteenä luotettavampi, kuin hoitajien ryhmä. (Sinkkonen 2001: 49.)

4.3 Dialogin merkitys kasvatuskumppanuudessa

Vuorovaikutus kasvattajan, lapsen ja vanhempien välillä on prosessi, joka kehittyy koko lapsen hoitosuhteen ajan. Jokapäiväiset kohtaamiset henkilökunnan ja vanhempien välillä luovat perustaa luottamukselliselle suhteelle. (Kaskela - Kekkonen 2006: 36.) Luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta tulisi rakentaa rauhassa, antaen sille tilaa kehittyä luonnollisesti etenemättä liian nopeasti henkilökohtaiselle tasolle. (Mönkkönen 2007: 86–87).

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on kumppanuusmalli, jossa vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta ovat tasa-arvoisia. Onnistuneessa kumppanuusmallissa, joka takaa parhaan lopputuloksen, vanhemmat ja henkilökunta kykenevät läheiseen yhteistyöhön toisiaan kunnioittaen. (Davis 2003: 42–44.) Pelkän tiedon välittämisen tai vaihtamisen kautta ei synny syvällistä kumppanuutta. Dialogiseen suhteeseen päästään jaettujen tulkintojen ja yhteisen päätöksenteon kautta. (Karila 2006: 108.)

Lastenhoidon ammattilaisten ja lasten vanhempien välinen vuorovaikutussuhde on eräänlainen rajapinta, jossa kohtaavat ammattilaisten koulutus ja pätevyys sekä vanhempien omat arvot ja kokemukset. Vanhemmilla ja päiväkodin henkilökunnalla voi olla hyvinkin erilaiset näkemykset siitä, millaista on hyvä kasvatus. Myös hoitohenkilökunnalla keskenään voi olla erilaiset näkemykset. Päivähoidon henkilökunnan on kuitenkin tärkeää kunnioittaa vanhempien erilaisia näkemyksiä. (Karila 2006: 95.)

Dialogisella vuorovaikutussuhteella tarkoitetaan pyrkimystä kohti yhteisen ymmärryksen rakentumista. Dialogisuuden yksi peruselementti on vastavuoroisuus. Se takaa molemmille osapuolille, tässä tapauksessa sekä vanhemmille että päiväkodin henkilökunnalle, tasa-arvoisen mahdollisuuden tulla kuulluksi. Parhaassa tapauksessa dialoginen vuorovaikutussuhde laajentaa molempien osapuolten ymmärrystä tilanteesta. (Mönkkönen 2007: 26) Dialogisen vuorovaikutussuhteen osa-alueita ovat kuuntelu, kuuleminen, kunnioitus ja luottamus.

4.3.1 Kuuleminen

Kuuntelu ja kuuleminen ovat oleellinen edellytys kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi. Kaikki huomio pitäisi kiinnittää vanhempiin silloin, kun nämä puhuvat, jotta voitaisiin havaita mahdollisimman tarkasti myös nonverbaalinen kieli. Huomion kiinnittäminen vanhempiin osoittaa myös heille, että heidän näkemyksistään ja mielipiteistään ollaan kiinnostuneita. (Davis 2003: 61.) Yksilön käytös ja ulkoinen olemus ovat jatkuvasti vai-

kuttimena hänen statuksessaan, sosiaalisissa suhteissa ja intentioissa. (Goffman 2001: 349).

Aito kuuleminen vaatii keskittymistä toisen asiaan, ajatuksiin ja puheeseen. Kun toinen kuulee aidosti, ilmenee se rehellisyytenä, empaattisuutena ja kiinnostuksena. Kuulemisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että kuuntelija on halukas ja rohkea vastaanottamaan sen, mitä puhuja haluaa kertoa. Toisinaan kuunteleminen voi edellyttää riskin ottamista, sillä puhuja saattaa ilmaista vahvojakin tunteita ja mielipiteitä kuten surua, pettymystä, ahdistusta ja suuttumusta. Erityisen haastavaa negatiivisten tunteiden kuuleminen on silloin, kun se kohdistuu kuulijaan itseensä. Tällöin kuulija alkaa helposti puolustautua ja miettimään vasta-argumentteja, eikä enää keskity kuuntelemiseen täydellisesti. Toisinaan vuoropuhelun toinen osapuoli voi alkaa luennoimaan tai kritisoidaan, tämä estää sen, ettei kumpikaan keskustelun osapuolista enää kuule. Jotta aidosti kuuleminen onnistuisi, tulisi kuulevan osapuolen ilmaista sanoilla ja ilmeillään olevansa valmis vastaanottamaan myös asioita jotka ovat ikäviä. (Kaskela - Kekkonen 2006: 32–33.)

4.3.2 Kunnioitus

Onnistunut kasvatuskumppanuussuhde edellyttää molemminpuolista kunnioitusta. Täydentävän asiantuntemuksen hyväksyminen tarkoittaa sitä, että molemmat osapuolet hyväksytään tasa-arvoiseksi kasvatuskumppaniksi. Ammatilainen saa osakseen kunnioitusta usein johtuen asemastaan, mutta tärkeää on ansaita vanhempien kunnioitus. Henkilökunnan tulisi näyttää kunnioitusta hyväksymällä heidän tavoitteensa, vahvuutensa, tunteensa ja asemansa lopullisina päätöksentekijöinä, silloinkin kun ollaan asioista eri mieltä. (Davis 2003: 43.)

Kunnioitus on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Kunnioitus näkyy ihmisen sanoissa ja teoissa, siinä miten tämä kuuntelee ja arvostaa toista ihmistä. Päiväkodin työntekijät ja lasten vanhemmat ovat erilaisia ihmisiä, joilla on erilaiset arvot ja erilaiset perhekulttuurit. Haasteellista onkin kunnioittavan suhteen luominen erilaisten ihmisten kohdatessa. Kunnioittavan suhteen luominen edellyttää avoimuutta ja valmiutta hyväksyä toinen erilaisena kuin on itse. Ihmisen on luontaisesti helpompi hyväksyä ihminen, joka arvoiltaan on lähempänä häntä, kuin ihminen jonka arvot poikkeavat suuresti omista arvoista. Kunnioittavan suhteen luomiseksi tulisi lähteä avoimuudesta ja myönteisyydestä. (Kaskela - Kekkonen 2006: 34–35.)

4.3.3 Luottamus

Luottamus rakentuu kuuntelemisesta, kuulemisesta ja kunnioituksesta. Luottamuksen synnyttämiseksi tarvitaan aikaa ja vuorovaikutusta. Kasvatuskumppanuudessa luottamus rakentuu myös siitä, että vanhemmille luodaan mahdollisuus vaikuttaa päivähoidon ja lapsen arkeen. Luottamuksen syntyyn vaikuttavat myös ihmisen aikaisemmat kokemukset vastaavista tilanteista. Tämä voi johtaa siihen, mikäli vanhemmalla on negatiivinen kokemus entuudestaan vastaavasta tilanteesta, että hän tarvitsee pidemmän ajan luottamuksellisen suhteen luomiselle. (Kaskela – Kekkonen 2006: 36.)

Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde auttaa vaikeiden asioiden esille ottamista puolin ja toisin, sekä syventää kumppanuussuhdetta. Toisinaan kasvattajalle itsestään selvät asiat lapsen päivässä, voivat olla lapsen vanhemmille merkityksellistä tietoa, jonka avulla vanhempi tulee osalliseksi lapsen arkea. Lapsen läsnäolo tilanteissa, joissa hänestä puhutaan, saa lapsen tuntemaan olevansa osallinen omissa asioissaan. Lapselle on tärkeää, että häntä kuunnellaan häntä koskevissa päätöksissä. Vuorovaikutustilanteiden vähäisyys voi helposti johtaa väärin olettamuksiin perheen ja lapsen tilanteesta, huolen aiheista sekä päivähoidosta. (Kaskela - Kekkonen 2006: 44–48)

Kun vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan välille rakentuu luottamussuhde, on helpompaa keskustella perheen hyvinvoinnista kokonaisuudessaan. (Kalland 2006). Luottamuksen rakentuminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Luottamusta ei voi pakottaa, vaan se on ansaittava omalla toiminnalla. Rehellisyys on vuorovaikutussuhteessa tärkeää, koska luottamuksen voi myös helposti menettää. Se miten työntekijä kertoo vanhemmalle lapsesta ja tämän toiminnasta, vaikuttaa siihen miten vanhempi luottaa työntekijään. (Kaskela – Kekkonen 2006: 36–37.)

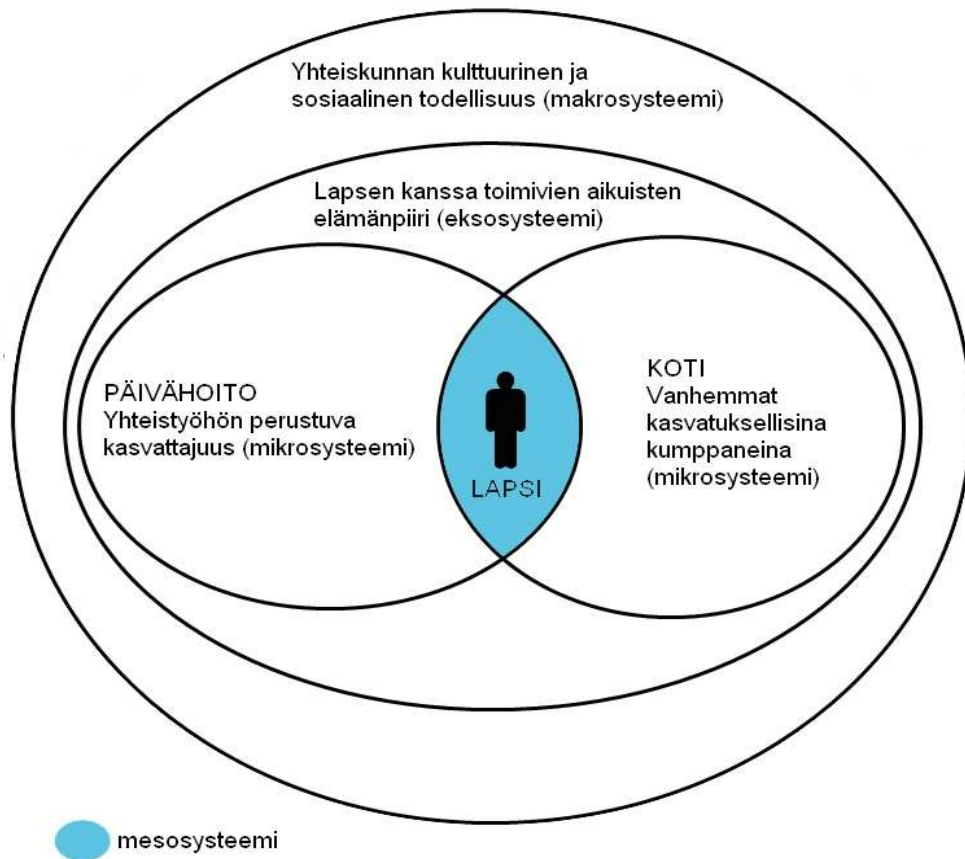
4.4 Kontekstuaalisen kasvun malli

Aikaisemmin keskeisimmät kasvatusta ohjaavat teoriat kiinnittivät huomiota pääpainoisesti joko lapseen tai ympäristöön. Ekologinen teoria pyrkii perustamaan pohjansa kokonaisvaltaiselle kasvu- ja kasvatustilanteiden tarkastelulle. Ekologisesta teoriasta nousee esiin kasvun kontekstuaalisuus. Lapsen kasvu-ympäristö koostuu välittömistä ympäristökokemuksista siten, että se laajenee koko siihen yhteiskunnalliseen systeemiin, jossa lapsi toimii. Tämän vuoksi kasvattajan tulisi varhaiskasvatuksessa tiedostaa koko kulttuurinen konteksti, jossa lapsi toimii. Kontekstuaalisuudessa korostetaan lapsen kokonaisvaltaista, lapsen arjesta esiin tulevaa näkökulmaa lapsen kehittymiseen ja oppimiseen. (Hujala - Puroila - Parrila-Haapakoski - Nivala 1998: 11–12.)

Kontekstuaalisen kasvun mallilla tarkoitetaan sellaista näkökulmaa lapsen kasvuun, että lapsi ja hänen kasvu-ympäristönsä ovat erottamattomat. Lapsen toiminta voidaan ymmärtää vain osana ympäristön toimintaa. Lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä ei voida eritellä jonkun henkilön tai toiminnan tuloksena, vaan se nähdään lasten ja aikuisten yhteistoiminnan tuloksena. Lapsen toiminta on yhteydessä vanhempien, opettajien, muiden aikuisten ja lapsen ystäväpiiriin arkeen, sekä siihen kulttuuriin ja yhteiskuntaan jossa lapsi elää. (Hujala - Puroila - Parrila-Haapakoski - Nivala 1998: 12.)

Lapsen kehityksen ja kasvun kannalta merkityksellistä on se, millainen vuorovaikutussuhde kehittyi eritasoisten kasvu-ympäristötekijöiden välille. Vanhempien suhde kulttuuriin ilmiöihin, kuten esimerkiksi väkivaltaan tai päivähoiton henkilökunnan suhde lapsen vanhempiin ovat välittömän toimintaympäristön ulkopuolisia, mutta lapsen arjen kannalta oleellisia vuorovaikutussuhteita. Kontekstuaalisessa ajattelutavassa keskeistä on kasvun tarkastelu kasvattamisen tarkastelun sijaan. (Hujala - Puroila - Parrila-Haapakoski - Nivala 1998: 12–13.)

Lapsen kasvukontekstissa on neljä tasoa: mikrosysteemi, eksosysteemi, makrosysteemi ja mesosysteemi. Lapsen välitön ympäristö, mikrosysteemi, muodostuu kodista ja päivähoitosta. Koti ja päivähoito tekevät yhteistyötä, muodostavat kasvatuskumppanuuden, joka vaikuttaa lapsen kehitykseen ja oppimiseen. Toinen ympäristö, eksosysteemi, muodostuu lapsen kanssa toimivien aikuisten elämänpiiristä. Kolmas ympäristö, makrosysteemi muodostuu yhteiskunnan kulttuurisesta ja sosiaalisesta todellisuudesta. Neljäs ympäristö, mesosysteemi käsittää niiden ympäristöjen väliset suhteet, joissa lapsi aktiivisesti toimii ja tarkastelee niissä toimivien ihmisten välistä vuorovaikutusta. (Hujala ym. 1998: 12–19.) Alla on kuva selventämään kontekstuaalisen kasvun mallia.

KUVIO 4. Kontekstuaalisen kasvun malli (Päivähoidosta varhaiskasvatukseen 1998)

Varhaislapsuudessa lapsen tärkein vuorovaikutussuhde muodostuu lapsen ja tämän vanhempien välille. Lapsen kasvaessa vuorovaikutussuhde laajenee perheen ulkopuolelle, sukulaisiin ystäviin ja päivähoidon henkilökuntaan. Vaikka lapsi ei suoranaisesti ole vuorovaikutuksessa yhteiskuntaan, vaikuttavat yhteiskunnalliset asiat lapsen vanhempiin ja muihin läheisiin aikuisiin ja siten välillisesti lapseen. (Hujala ym. 1998: 12–19.)

5 PÄIVÄKOTI STRÖMSINLAHTI

5.1 Päiväkoti Strömsinlahden kuvaus

Päiväkoti Strömsinlahti on Helsingin Roihuvuoressa sijaitseva vuorohoitopäiväkoti. Päiväkodissa toimii neljä lapsiryhmää. Kaksi päiväryhmää, joista toinen on integroitu kuu-
lovammaisten ryhmä ja toinen tavallinen päiväryhmä sekä kaksi vuorohoitoryhmää. Päiväkodin ympäröivä luonto ja monipuolinen ympäristö tarjoavat mahdollisuuksia mo-

nenlaiseen toimintaan. Iso piha mahdollistaa ja rohkaisee lapsia turvalliseen ympäristön tutkimiseen ja liikkumiseen. Toimivat sisätilat on suunniteltu vastaamaan lasten tarpeita ja niitä pyritään muokkaamaan tarvittaessa, jotta lapset innostuvat kokeilemaan ja toimimaan. (Päiväkoti Strömsinlahden varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päiväkoti Strömsinlahti tarjoaa aukioloajoiltaan joustavaa ja laadukasta varhaiskasvatusta sekä esiopetusta. Toiminnassa huomioidaan sekä lasten että heidän perheidensä tarpeet. Toiminnalle keskeistä on lapsilähtöisyys ja leikkien sekä pienryhmien avulla tapahtuva yhteistoiminnallinen oppiminen. Toiminnan päämäärät on määritelty lasten oikeuksien arvopohjan mukaisiksi. (Päiväkoti Strömsinlahden varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päiväkoti Strömsinlahdessa vuorohoitoryhmässä on 30 paikkaa 1-5-vuotiaille lapsille. Ryhmässä on kahdeksan aikuista, heistä kaksi on lastentarhanopettajia ja kuusi lastenhoitajaa. Iltahoitoryhmässä on 23 lasta iältään 2-6 -vuotta, kaksi lastentarhanopettajaa sekä kaksi lastenhoitajaa. Esikouluikäiset lapset siirretään aina iltahoitoryhmään, vaikka heillä olisi tarvetta myös ympärivuorokautiselle hoidolle. (Päiväkoti Strömsinlahden henkilökunta 2010.)

5.2 Kasvatuskumppanuus Strömsinlahden varhaiskasvatussuunnitelmassa

Ensisijainen lasten kasvatusoikeus ja -vastuu on heidän vanhemmillaan. Vanhemmat myös tuntevat lapsensa parhaiten. Ammatillinen ja koulutuksellinen kasvatusosaaminen tulee päiväkodin henkilökunnalta. Yhdistettäessä sekä vanhempien että kasvattajien osaaminen, pyritään toimimaan lasten parhaaksi. Kasvatuskumppanuuden toimimisen edellytyksenä on avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde vanhempien ja kasvattajien välillä. Päiväkodin henkilökunta on päävastuussa kasvatuskumppanuuden toteutumisesta ja ylläpidosta. (Päiväkoti Strömsinlahden varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päivittäiset keskustelut, juhlat ja tapahtumat ovat tärkeä osa arkea. Päiväkoti Strömsinlahdessa on jokaiselle lapselle nimetty omahoitaja, vastuukasvattaja, joka pyrkii varmistamaan kasvatuskumppanuuden toteutumisen osana sujuvaa arkea. Vähintään kerran vuodessa käytävät kasvatuskeskustelut vanhempien ja vastuukasvattajan välillä tarjoavat molemmille osapuolille tietoa lapsen elämäntilanteesta ja arjesta. Keskusteluissa arvioidaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä siihen liittyviä toimintatapoja ja tavoitteita. (Päiväkoti Strömsinlahden varhaiskasvatussuunnitelma.)

6 OPINNÄYTETÖITÄ JA TUTKIELMIA

Aikaisemmissa tutkimuksissa kasvatuskumppanuutta on lähinnä tarkasteltu päivähoitoympäristössä mutta kasvatuskumppanuuden toteutumista vuorohoidossa ei ole tutkittu paljon. Lasten vuorohoidosta löytyy useampi tutkimus, mutta niissä on lähinnä tarkasteltu vuorohoitoa siitä näkökulmasta miten lapset, vanhemmat ja henkilökunta kokevat vuorohoidon.

Vuonna 2007 valmistuneessa kasvatustieteen pro gradu – tutkielman tavoitteena oli selvittää päivähoiton henkilökunnan käsityksiä ja kokemuksia vuorohoidon tämänhetkisestä tilanteesta Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena oli myös tunnistaa vuorohoidon valtakunnallisia kehityshaasteita ja vuorohoidon kehittämiseksi soveltuvia hyväksi koettuja käytäntöjä. (Palviainen 2007.) Aineisto kerättiin ryhmähaastattelun avulla. Tutkimustulokset osoittivat paljon hyviä toimintatapoja, joilla lapsen hyvinvointia pyritään lisäämään. Tässä tutkimuksessa tulokset oli luokiteltu kuuteen pääryhmään: kasvatuskumppanuus, työn ennakointi, lapsen turvallisuuden tunne, yksilöllinen huomiointi, sosiaaliset suhteet sekä monipuolinen toiminta. Nämä edellä mainitut ryhmät sisältävät asioita, jotka vaikuttavat joko välillisesti tai suoraan vuorohoidon laatuun ja lapsen, sekä perheen hyvinvointiin. Ryhmähaastattelun tuloksissa kävi myös ilmi, että tärkeimpänä taitoina henkilökunta piti joustavuutta, hetkessä kiinni työskentelyn – taidon sekä vuorovaikutustaidot. (Palviainen 2007.)

Ympäri vuorokautisen päiväkodin arjesta on myös tehty pro gradu tutkimus (Kaiponen 2005). Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lapsen kokemus ympärivuorokautisesta päivähoitosta ja siitä, mitkä asiat ovat lapselle tärkeitä. Kaiposen mukaan vanhempien vuorotyö ja päiväkodin henkilöstön muuttuvat työajat vaikuttavat suuresti lapsen arkeen ympärivuorokautisessa päivähoitossa, joten taustaksi Kaiponen selvitti lapsen arkeen liittyvien aikuisten näkemyksiä vuorotyöstä. Lisäksi Kaiponen selvitti miten vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta arvioivat vuorohoito päiväkotia. (Kaiponen 2005.)

Tutkimustulokset osoittivat, että vuorotyö oli vanhemmille enemmän haasteellinen valinta kuin pakko. Vanhemmat kokivat vuorohoidon pääsääntöisesti positiivisesti. Vuorohoitoa antava henkilökunta piti työtään sopivan haasteellisena ja vaihtelevana. Toisaalta asiat jotka koettiin työhön innostavina, nähtiin myös negatiivisina paineita aiheuttavina. Henkilökunta toivoi muun muassa joitakin muutoksia henkilöstömäärään ja lisää materiaalisia resursseja. He toivoivat myös resursseja ympärivuorokautisen päivähoiton pedagogiikan kehittämiseksi. Lapsista yli neljävuotiaat ilmaisivat selkeämmin mie-

lipiteitä arjestaan ja tärkeiksi nousivat kaverit, omat lelut ja leikit, sekä joku tietty aikuinen. Lapset eivät pitäneet öistä päiväkodissa. Alle kolmivuotiaat sopeutuivat aikuisten näkemysten mukaan hyvin tähän hoitomuotoon. (Kaiponen 2005.)

Lisäksi kasvatuskumppanuudesta vuorohoidossa on tehty opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli selvittää ympärivuorokautisessa päivähoitoyksikössä olevien lasten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuuden toteutumisesta, sekä päivähoitohenkilöstön ja vanhempien yhteistyön toimivuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää yhteistyön toimivuutta vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan välillä. Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä ja kehitysideoita. (Forsman 2010.)

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että tärkein osa toimivaa yhteistyötä vanhempien ja henkilökunnan välillä on rehellinen, luottamuksellinen ja aito suhde. Vanhemmat pitivät merkittävinä tekijöinä kasvatuskumppanuuden syntymiselle päivähoiton aloitusta ja päivittäisiä kohtaamisia. Kasvatuskumppanuus koettiin henkilökohtaisesti ja sen toteutumiseen vaikuttivat sekä henkilökemiat että työntekijöiden tuttuus. Tärkeäksi teemaksi nostettiin myös luottamus, kunnioitus ja tiedonkulku vanhempien ja henkilökunnan välillä. Muita esiin nousseita teemoja olivat kasvatuskeskustelut, vanhempien osallisuus ja yhteistyön merkitys. (Forsman 2010.)

7 TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää kasvatuskumppanuuden toteutumista vuorohoitoympäristössä sekä henkilökunnan että vanhempien näkökulmasta. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen vuorohoidossa edellyttää erilaisia asioita, kuin niin sanotussa tavallisessa päivähoitoryhmässä ja aihetta on tutkittu melko vähän. Tavoitteenamme on myös selvittää omahoitajuuden merkitystä ympärivuorokautisessa ryhmässä, koska tässä toimintaympäristössä omahoitajuus-suhde toteutuu ja näkyy erilaisena päiväryhmään verrattuna. Tavoitteenamme on saada tuloksia, joita voidaan käyttää päiväkotia Strömsinlahden henkilökunnan ja vanhempien yhteistyön kehittämiseen, sekä kasvatuskumppanuuden toteutumisen arvioimiseen ja mahdollisten haastetekijöiden tunnistamiseen vuorohoitoyksikössä. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat.

1. Millaisia haasteita vuorohoito asettaa kasvatuskumppanuuden ja omahoitajuuden toteutumiselle?

2. Millä tavalla kasvatuskumppanuuden toteutumista voidaan edistää?

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

8.1 Tutkimusmenetelmät

Toteutimme opinnäytetyön käyttäen laadullisia tutkimusmenetelmiä, sillä tutkimamme kohderyhmä oli niin pieni, että kvantitatiivisen tutkimuksen suorittaminen luotettavin tuloksin olisi ollut haasteellista. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 34.) Valitsimme aineiston keruumenetelmäksi teemahaastattelun, joka on puolistrukturoitu menetelmä. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto ja se on joustava menetelmä, jota voidaan käyttää moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2005: 197) Haastattelu on vuorovaikutuksellista toimintaa tutkijan ja tutkittavan välillä ja se antaa mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse haastattelun aikana sekä ymmärtämään vastauksia, taustalla olevia motiiveja ja ei- kielellisiä vihjeitä. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 34.)

Puolistrukturoiduille menetelmille ominaista on, että on valittu jokin haastattelun näkökohta joka on lyöty lukkoon. Teemahaastatteluun osallistuvat henkilöt ovat olleet osallisena tietyssä tilanteessa tai tilanteissa, jonka tärkeimpien piirteiden mukaisesti rakennetaan haastattelurunko. Haastattelun avulla pyritään selvittämään henkilöiden subjektiivisia kokemuksia tästä tilanteesta. Puolistrukturoidussa haastattelussa keskustelu kohdennetaan tiettyihin ennalta määriteltyihin keskeisiin teemoihin, joiden mukaan haastattelu etenee. Tarkoituksena on saada haastateltavan ääni kuuluviin haastattelijan määrittämästä näkökulmasta. Aihepiiri ja teema-alueet ovat samat kaikille haastateltaville ja näin saadaan esille kaikkien haastateltavien subjektiivinen kokemus samasta aiheesta. Haastattelun aikana aiheita voidaan järjestää uudelleen tilanteen kulun mukaan. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 47–48.)

Teemahaastattelun valitseminen aineiston keruumenetelmäksi oli mielestämme luontevaa, koska tarkoituksenamme oli selvittää kasvatuskumppanuussuhteen osapuolten mielipiteitä sen toteutumisesta ja toimivuudesta. Teemat olivat molemmille tahoille samat ja näin ollen niiden vertailu keskenään olisi mahdollista.

8.2 Aineiston keruu

Kävimme haastattelemassa päiväkodin henkilökuntaa päiväkodin tiloissa marraskuussa 2010. Henkilökunnan haastattelut teimme siten, että molemmat haastattelijat olivat

paikalla. Haastattelimme kahta lastentarhan opettajaa, joista toinen oli lastentarhanopettajana ympärivuorokautisessa ryhmässä ja toinen iltahoitoryhmässä, sekä yhtä ympärivuorokautisessa ryhmässä työskentelevää lastenhoitajaa.

Vanhempien haastattelut toteutettiin joulukuussa 2010. Päädyimme siihen ratkaisuun, että molemmat haastattelivat kahta vanhempaa, jotta vanhemmat kokisivat tilanteen luontevaksi keskusteluksi. Mielestämme tasavertainen keskustelu toteutui paremmin siten, että paikalla oli yksi haastattelija ja yksi vanhempi. Vanhemmista kolmea haastateltiin päiväkodin tiloissa ja yhtä hänen kotonaan. Tallensimme kaikki haastattelut nauhurille ja litteroimme ne. Haastattelujen kesto vaihteli noin 20 minuutista tuntiin.

8.3 Aineiston analysointi

Päädyimme valitsemaan aineiston analysointimenetelmäksi teemoittelun, koska se on luonteva tapa edetä teemahaastattelun analysoimisessa (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006). Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että aineistosta etsitään ne piirteet, jotka toistuvat useissa haastatteluissa (Hirsjärvi – Hurme 2010: 173). Haastattelurungon teemat esiintyvät usein kaikissa haastatteluissa ja litteroinnin jälkeen aineisto voidaan jakaa joko haastattelurungon mukaisesti tai haastattelun perusteella esiin tulleisiin teemoihin (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006).

Purimme haastatteluaineiston sanatarkasti tietokoneelle. Tämän jälkeen luimme materiaalin läpi ja poistimme epäolennaisimmat täytesanat ja turhat ilmaukset, jolloin tekstistä tuli luettavampaa ja selkeämpää. Päätimme lopulliset teemat, joiden mukaan tarkoituksemme oli luokitella haastatteluaineisto. Lisäsimme kunkin haastattelutekstin marginaaliin viitesanoja, jotta pystyimme näkemään missä kohdassa haastattelua käsiteltiin mitään teemaa. Tämä helpotti työtämme huomattavasti edetessämme siihen vaiheeseen, jossa rupesimme vertailemaan haastattelujen sisältöjä. Teimme vanhempien ja henkilökunnan haastatteluaineistojen pohjalta taulukot. Taulukoiden avulla pystyimme johtopäätöksiä tehdessämme helposti näkemään kasvatuskumppanuuden toteutumista edistäviä ja heikentäviä tekijöitä.

Tutkimusraportissa esitetään usein sitaatteja aineistosta teemojen käsittelyn ja tulosten esittelyn yhteydessä. Havainnollistavien esimerkkien ja lainausten avulla tutkimuksen tekijä pystyy osoittamaan, että hänellä on aineisto, johon hän pohjaa analyysinsä ja että valitut teemat ovat yhteydessä aineistoon. Lainauksen käytössä tulee olla kuitenkin myös kriittinen ja niiden tarpeellisuutta suunnittelussa kohdassa tulee miettiä. Lainauksia käytettäessä tulee ottaa huomioon myös anonymiteetin säilyttäminen. (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006)

Käytimme kuvaavia lainauksia esitellessämme aineistosta saamiamme tuloksia. Valitsemiemme lainausten tarkoituksena on tuoda esiin haastateltavien ajatuksia ja osoittaa, että tuloksemme pohjautuvat aineistoon. Otimme lainauksia käyttäessämme huomioon myös tunnistettavuuteen liittyvät tekijät. Haastateltavien nimet ovat muutettu ja esimerkiksi tiettyyn murteeseen viittaavat sanat on muutettu perusmuotoon.

8.4 Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja yleistettävyys

Haastattelua tehdessä ja haastattelumateriaalia käsitellessä tulee muistaa, että laatu määrittää haastatteluaineiston luotettavuutta. Seikat, kuten se, haastatellaanko kaikkia haastateltavia, ovatko tallenteet hyvälaatuisia ja onko litterointi johdonmukaista saattavat vaikuttaa lopputulokseen ratkaisevasti. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 185.) Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa on tärkeää tarkastella tekijöiden puolueettomuutta. Tekijän tulee olla tietoinen omasta kehyksestään, esimerkiksi vaikuttaako tutkijan sukupuoli, ikä, rotu, poliittinen asema, virka, uskonto tai kansalaisuus hänen tekemiinsä havaintoihin ja tulkintoihin. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 136.) Pyrimme suorittamaan haastattelut siten, että emme johdattelisi haastateltavia. Annoimme haastateltaville tilaa puhua ja kertoa omia kokemuksiaan. Pyrimme ylläpitämään avointa ilmapiiriä ja olemaan objektiivisia.

Yksi kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kohde on tutkimusteksti. Tutkimustekstin tulee kuvata tutkimuskäytänteitä mahdollisimman onnistuneesti kertomalla mahdollisimman yksityiskohtaisesti miten tutkimus on edennyt aineistonkeräyksessä ja sen jälkeen. Tutkimustekstissä tulee ilmetä teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen sopusointu sekä tutkimuksen tekijän tieteellinen ote ja tieteenalan hallinta. Aineiston, tehtyjen ratkaisujen, tulkintojen ja johtopäätösten tulee olla perusteltuja. (Eskola – Suoranta 2005: 211–213.)

Olemme rakentaneet opinnäytetyömme siten, että alussa esittelemme teorian avulla varhaiskasvatusta, kasvatuskumppanuutta ja vuorohoitoympäristöä. Haluamme että lukija ymmärtää sen viitekehyksen, jossa opinnäytetyömme näyttäytyy. Olemme pyrkineet raportoimaan ja perustelemaan aineistomme keruun ja analysoinnin siten, että lukijalle on selvää mitä olemme tehneet ja miksi. Esittelemme tulokset ja kerromme niiden perusteella tehdyt johtopäätökset käyttäen apuna lainauksia.

Aineiston tulkinnan tulee olla reliaabelia, eli se ei saa sisältää ristiriitaisuuksia. Haastattelujen tekeminen useampaa haastattelijaa käyttäen varmistaa objektiivisuutta. Laadullisen aineiston arvioinnissa huomioidaan myös aineiston yhteiskunnallinen merkittävyys ja riittävyys. Tutkijan tulee voida perustella aineiston merkittävyyttä ja olemaan tietoi-

nen esimerkiksi omasta osallisuudestaan aineiston tuottamiseen. Myös aineiston riittävyden ja kattavuuden arviointi on otettava huomioon arvioinnissa. Riittävyttä voidaan perustella saturaatiolla, eli sillä, että aineistosta ei enää tule esiin uutta tietoa. Analyysin kattavuus voidaan perustella sillä, että tulkinnat ja tehtävät johtopäätöksen eivät perustu vain satunnaisiin poimintoihin aineistosta, vaikkakin aineisto on koottu vain rajatusta tapauksesta. (Eskola – Suoranta 2005: 214–215.)

Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta olisi ollut hyvä, että olisi ollut mahdollista haastatella useampaa perhettä. Toisaalta, haastattelumateriaali alkoi kylläntyä, joten lisähaastattelut eivät olisi välttämättä tuottaneet uutta tietoa. Kylläntymisellä tarkoitamme sitä, että haastatteluaineistosta ei nouse enää uusia asioita, vaan vanhat alkavat kertaantua. Kasvatuskumppanuutta vuorohoidossa on tutkittu aiemmin suhteellisen vähän, mutta myös aiemmin tehtyjen tutkimusten tulokset olivat samansuuntaisia, kuin meidän saamamme tulokset.

Laadullista tutkimusta tehtäessä on huomioitava tulosten luotettavuus. Haastatteluomme valikoituivat ne työntekijät jotka olivat työvuorossa sinä päivänä jolloin menimme suorittamaan haastatteluja. Päiväkodin henkilökunta valikoi meille haastatteluun osallistuvat perheet ja vanhemmat sillä periaatteella, että perheellä oli ollut hoitosuhde päiväkotia Strömsinlahteen vähintään vuoden. Se, että henkilökunta valikoi perheet puolestamme, saattoi vaikuttaa tutkimustuloksiimme, sillä he ovat voineet valikoida sellaisia perheitä joiden tietävät olevan tyytyväisiä päiväkotiin. Vaikka päiväkodin henkilökunta valikoikin perheet, emme usko, että se vaikutti tutkimustuloksiin huomattavasti. Koimme, että saimme vanhemmilta myös rakentavaa ja rehellistä palautetta päiväkodin toiminnasta.

Analyysin arvioimisesta puhuttaessa huomioitavaa on se, että lukija pystyy samaistumaan tutkijan päättelyyn. Toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että analysoinnin luokittelu- ja tulkintasäännöt ovat sellaiset, että toinen tutkija voi niiden perusteella tulkita aineistosta samat johtopäätökset. Väitteiden todentaminen on tärkeää siinä tapauksessa, että ne eivät ole itsestään selviä tai suoraan uskottavissa. Tutkimusolosuhteiden, käytettyjen menetelmien ja käsitteiden määrittelyn avulla väitteiden esittäminen on uskottavampaa ja se luo tutkimukselle lisävarmuutta. (Eskola – Suoranta 2005: 215–219.)

Koska opinnäytetyömme on toteutettu laadullisella tutkimusmenetelmällä, sen tulokset eivät ole laajemmin yleistettävissä. Tavoitteenamme olikin nimenomaan arvioida kasvatuskumppanuuden toteutumista päiväkotia Strömsinlahdessa. Vaikka tutkimustulokset eivät olekaan yleistettävissä, osa tuloksista koskee varmasti myös muita vuoro-

päiväkoteja, kuten esimerkiksi kiire tietyissä vuorovaikutus tilanteissa sekä omahoitolapsen ja omahoitajan ristiin menevät vuorot.

Tutkimuksen tekijän tulee perustella tutkimuskohde – ja ongelma, lähestymistapa ja tutkimusmenetelmien valinta sekä hyödyllisyys ja kiinnostavuus käytännön hyödyn ja soveltamisen kannalta. Oma luotettavuus kirjoittajana ja se, miten tuloksiin on päästy, tulee myös olla perusteltua. Kirjoitetun tekstin tulee olla tieteellistä jotta se on vakuuttavaa. Lähdeviitteiden käyttö osoittaa tutkijan ajatuspolun ja kertovat sen, kuka oli alkuperäiskirjoittaja ja onko väite perusteltua. (Eskola – Suoranta 2005: 226–231.)

Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkija ottaa huomioon tutkimusta valmistellessaan, tehdessään ja raportoidessaan tutkimusetiikan. Ongelmat liittyvät yleensä tutkimuksesta tiedottamiseen, aineiston keruuseen, analyysimenetelmien luotettavuuteen, tutkimushenkilöiden tunnistettavuuteen sekä tutkimustulosten esittämistapaan. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 128.)

Olemme ottaneet huomioon opinnäytetyötä tehdessämme eettisyyteen liittyvät tekijät. Aloitimme koko prosessin tiedottamalla ja olemalla yhteydessä yhteistyöpäiväkotiin. Haimme tutkimusluvan Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta, sillä päiväkotitoimi on sosiaalitoimen alainen. Teimme vanhemmille informaatiokirjeen, jossa haimme vapaaehtoisia haastateltavia. Kirjeessä esittelimme lyhyesti työmme tarkoituksen ja tavoitteet ja kerroimme haastatteluun liittyvistä faktoista. Haastattelu oli siis vapaaehtoinen ja ne tehtiin ilman tunnistetietoja, kuten nimiä. Olimme valmiit suorittamaan haastattelut haastateltavien kotona tai päiväkodin tiloissa. Suoritimme yhtä lukuun ottamatta kaikki haastattelut päiväkodin tiloissa. Sillä, että vanhemmat tulivat haastateltavaksi päiväkodin tiloihin, saattoi olla merkitystä haastattelutuloksiin, koska päiväkodissa oli sekä lapsia, että henkilökuntaa paikalla. Erityisesti yhden vanhemman haastattelun aikana oli hieman häiritsevää, että henkilökunta kävi huoneessa. Myös henkilökunnan haastatteluissa oli tilavalinnasta johtuen harmillisia keskeytyksiä. Nämä seikat saattoivat johtaa siihen, että haastateltava ei välttämättä ollut täysin avoin vastauksissaan.

9 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Opinnäytetyön tulososiossa käsittelemme ensin työntekijöiden kyselyaineiston ja sitten vanhempien. Havainnollistaaksemme työntekijöiden vastauksia olemme nimenneet heidät Tainaksi, Tiinaksi ja Teijaksi. Vanhemmat nimesimme Lauraksi, Leenaksi, Lotaksi ja Liisaksi. Laajemmat vastaukset, joiden perusteella esittelemme tulokset, olem-

me keränneet taulukoihin, jotka löytyvät liitteistä. Esittelemme haastatteluaineiston aihealueittain.

9.1 Työntekijöiden haastatteluaineosto

9.1.1 Päivähoidon aloitus

Päiväkoti Strömsinlahden toimintatapoihin kuuluu se, että ensimmäinen tapaamiskerta päivähoidon aloituksen yhteydessä järjestetään omahoitajan ja vanhempien kesken, mieluiten siten, että lapsi ei ole paikalla. Tarkoituksena on keskustella perheen ja lapsen perustiedoista ja aiemmista hoitokokemuksista rauhassa vanhempien kanssa. Tapaamisessa kerrotaan päiväkodin arjesta ja toimintatavoista, sekä kuulostellaan minkälainen lapsi, on aloittamassa päiväkodissa.

”No meil on nytte semmonen kokeilu, että vanhemmat tulee silloin aloituskeskusteluun tulee ilman lasta. Elikkä siinä vanhemmat käy tutustumassa vähän tiloihin ja juttelemassa ja kertomassa semmosia perustietoja, että ennen kun sitte tulee lapsen kanssa, et sitten vanhemmilla on jo tieto, et ne voi jo vastata lapselle.” (Taina)

Ensimmäisellä tapaamiskerralla pyritään vastaamaan vanhempien mahdollisiin kysymyksiin. Samalla sovitaan myös tutustumis- tai harjoittelujaksosta. Toisella tapaamiskerralla vanhemmat tai vanhempi tulee päiväkotiin lapsen kanssa. Tällöin jää aikaa lapsen huomioimiseen ja häneen tutustumiseen. Henkilökunta kertoi, että aloituskeskustelut eivät aina toteudu suunnitelmien mukaisesti, vaan joskus lapsi aloittaa päiväkodissa ilman tutustumiskäyntiä.

”Sit kun ne tulee lapsen kanssa, niin sit siinä pystyy keskittymään ihan siihen tilojen esittelyyn ja kattomaan miten se lapsi ottaa niitä alkuun.” (Taina)

9.1.2 Vuorovaikutus

Henkilökunta kokee, että vuorohoidossa vuorovaikutusta vanhempien kanssa on enemmän kuin tavallisessa päivähoitoryhmässä.

”kyllä niinku meillähän on paljon läheisemmät kontaktit vanhempiin. Et ne voi soittaa illallaki ja sit kun ne soittaa lapsille kun ne jää yöks, toivottaa hyvää yötä lapsilleen niin siinä samassa voi tulla niin et voi hurahda puoltuntii kun me puhutaan, et meil on hirveen läheinen tää ja mun mielest pystytään hirveen hyvin.” (Tiina)

Vanhemmille kerrotaan lapsen päiväkotiarjesta vanhempien toiveiden mukaisesti. Henkilökunta pyrkii kertomaan vanhemmille ne asiat lapsen arjesta, jotka vaikuttavat

loppupäivään, kuten syömiseen ja nukkumiseen liittyvät asiat. Vuorovaikutus koetaan rehelliseksi ja luontevaksi. Pyrkimys on, ettei lasten kuullen keskustella negatiivisista asioista, vaan tällöin vanhempi pyydetään sivummalle keskustelemaan. Henkilökunta kokee, että vuorovaikutus vanhempien kanssa on riittävää ja vanhemmat osaavat tulla kysymään tarvittaessa tai halutessaan lisää tietoa lapsen arkeen tai hoitoon liittyen.

Vanhempien kanssa pyritään sopimaan siitä, minkälaisia asioita he haluavat kuulla lapsen arjesta. Esimerkiksi tilanne, jossa lapsi on purrut toisia lapsia toistuvasti, ei vanhemmalle kerrota kaikista yksittäistapauksista, vaan ongelmasta puhutaan yleisellä tasolla. Lapsen kehityksestä pyritään antamaan positiivista palautetta ja erityisistä tapauksista ja tapahtumista pyritään kertomaan aina vanhemmille.

Vuorokauden ajalla ei koeta olevan merkitystä vuorovaikutuksen määrään. Enemmän vaikutusta vuorovaikutuksen määrään on tilanteilla, joissa vanhemmat ja henkilökunta kohtaavat, kuten esimerkiksi ruokailu tai ulkoilu. Päivittäisten- ja kasvatustapausten lisäksi vuorovaikutussuhdetta ylläpidetään viestilappujen, sähköpostin ja puhelimen välityksellä.

”Sitten se et on taas semmosii, et riippuu mihin aikaan lapsi tulee kerta nehän voi tulla meille milloin vaan. Sanotaan aamu kuuden ja sitten sanotaan illalla puoli yhdeksän välillä, niin ne voi tulla, et sitten riippuu missä, minkälainen meillä on tää hulina täällä milloinkin.” (Tiina)

Kasvatuskumppanuutta rajoittavana tekijänä nähdään muun muassa se, että joskus tilanne on kiireinen, kun vanhempi tulee hakemaan tai tuomaan lasta. Toisinaan hoitaja on juuri saattanut tulla töihin, eikä tämän vuoksi osaa kertoa lapsen päivästä. Ongelmallista saattaa olla myös se, jos vanhempien ja hoitajien vuorot eivät kohtaa sellaisissa tapauksissa, joissa lapsi on käyttäytynyt haastavasti. Henkilökunnan mukaan kumppanuuteen vaikuttaa negatiivisesti se, että vanhemmat eivät aina kerro ongelmista heille.

Henkilökunta kertoi, että hoitosuhteen alussa hoitohenkilökuntaan saatetaan pitää enemmän etäisyyttä ja joskus on näkemyseroja vanhempien kanssa, jotka vaikuttavat vuorovaikutussuhteen laatuun. Henkilökunta kokee myös, että jotkut vanhemmat pitävät varhaiskasvatustapausten mitättöminä ja se johtaa siihen, että keskusteluaikaa ei saada sovittua ilman painostusta.

9.1.3 Luottamus, dialogisuus, kuuntelu ja kunnioitus

Henkilökunnan mielestä suhde useimpiin vanhempiin on hyvä. Vuorovaikutus koetaan tasa-arvoiseksi ja avoimeksi. Vanhemmat pystyvät puhumaan henkilökunnalle luottamuksellisesti ja vanhempien näkemyksiä sekä valintoja kunnioitetaan. Lapsen kasvatuksessa ja erityisesti ongelmatilanteissa pyritään tarvittaessa yhteisymmärryksen luomiseen ja kompromissien tekemiseen. Vuorovaikutussuhdetta pyritään ylläpitämään siten, etteivät ongelmat tule vanhemmille tai henkilökunnalle yllätyksenä. Kaikkien lapsen hoitajien tulee olla tietoisia lapsen kannalta olennaisista asioista, jotta pystytään takamaan kokonaisvaltainen ymmärrys lapsesta. Tämän vuoksi vanhemmille selitetään, että omahoitaja kertoo asiat myös muille työntekijöille.

”Tota kyl mä uskon että se on luottamuksellinen ja sit toisaalta siin on aina hyvä juttu kun tääl on kun kuitenkin vaik meil sit on aina omahoitaja niin kuitenkin tääl on monta aikuista et sit voi olla tämmöset ns henkilökemiat voi toimiiki jonku kans sit voi olla et jollekki tulee kerrottua enemmän joitakin juttuja ja pohdittua.” (Teija)

Vanhempien kanssa keskustellaan rehellisesti ja heitä kuunnellaan. Vanhempien esiin ottamista aiheista keskustellaan ja vanhempien mahdollisiin kysymyksiin vastataan. Vanhemmat uskaltavat kertoa henkilökunnalle myös omia asioitaan ja henkilökunta kokee, että vanhemmat voivat luottaa siihen, että perheen ja lapsen asiat pysyvät päiväkodin henkilökunnan omassa tiedossa. Henkilökunnan mielestä myös vanhemmat ovat valmiita kuuntelemaan heitä ja heidän näkemyksiään, sekä ottamaan vastaan palautetta. Henkilökunta pyrkii luomaan kuvan lapsesta oman näkemyksen ja vanhemmilta kuullun tiedon perusteella. Tärkeistä asioista pyritään keskustelemaan silloin, kun niille on tarpeeksi aikaa.

Työntekijät kokevat, että vuorovaikutus jää joidenkin vanhempien kanssa liian vähäiseksi ristiin menevien vuorojen takia. Luottamuksen rakentuminen voi välillä viedä pitkänkin ajan, erityisesti omahoitajan vaihtuessa. Vanhemmat eivät välttämättä uskalla kertoa esimerkiksi perheen tilanteesta tapahtuneista muutoksista. Erityisen haasteellisenä koetaan tilanteet joissa lapsen kehityksessä tai käytöksessä on ongelmia. Vanhempien kanssa saatetaan olla asioista eri mieltä esimerkiksi lapsen parhaasta ja tällöin näkemyseroista johtuen vuorovaikutustilanne saattaa saada negatiivisen sävyn. Toisinaan joidenkin vanhempien kanssa vuorovaikutus koetaan liian avoimeksi vanhempien kertoessa asioita, jotka eivät liity lapseen tai lapsen päivähoitoon. Vanhemmat eivät aina ymmärrä, että heidän yksilöllisiä toiveitaan ei voida aina huomioida, koska päiväkotitoimi on ryhmäkasvatusta.

9.1.4 Vanhempien vaikutusmahdollisuudet

Henkilökunnan mielestä vanhemmat uskaltavat kysyä, pyytää ja kertoa asioita. Heidän toiveitaan ja näkemyksiään koskien kasvatusta ja päiväkodin toimintaa, pyritään toteuttamaan niin paljon, kuin mahdollista. Päiväkoti pyrkii joustamaan yllättävissä tilanteissa, kuten esimerkiksi perhekriisit tai vastaavat. Kaikissa tilanteissa vanhempien toiveita ei voida toteuttaa ja päiväkotitoimi on joutunut tiukentamaan linjaansa koskien vuorojen äkillisiä vaihtoja.

”ne niinku uskaltaa ottaa asioita esille ja tuo niitä hyviä ja huonoja juttuja esille että sehän on vaan sitä että vetäsee hihasta et hei kuules ja sitten sanoo sen mitä on niinku ajatukset.” (Teija)

9.1.5 Omahoitajuus

Lapsen omahoitaja ottaa perheen vastaan ensitutustumisella. Omahoitaja pitää aloitus ja kasvatuskeskustelut, sekä on muutenkin ensisijainen tiedon lähde lapsen asioissa. Omahoitaja ottaa puheeksi vaikeammat asiat lapsen tilanteessa ja neuvoo perhettä asioiden eteenpäin viemisessä. Omahoitaja tuntee lapsen paremmin ja täyttää neuvolalomakkeet ja muut mahdolliset paperit. Työntekijät kokevat, että välit omalasten vanhempiin ovat hyvät.

Vuorohoidossa ongelmaksi muodostuu se, että omalapsia nähdään vähän tai ei ollenkaan vuorojen ristiriitaisuuksien vuoksi. Omalapsien vanhempia ei välttämättä nähdä usein ja välillä voi kulua niinkin pitkä aika, että vanhemmat kyselevät onko työntekijä lopettanut. Tällaisissa tapauksissa myös esimerkiksi neuvolaa varten toimitettavien lomakkeiden täyttäminen ja negatiivisista asioista kertominen jää muille kuin omahoitajalle. Vuorotyön asettamat haasteet johtavat joskus siihen, että kasvatuskeskusteluai-koja on vaikea sopia johtuen sekä vanhempien, että omahoitajan työvuoroista. Jos lapsen kohdalla ei esiinny huolta ja tämä etenee kehityksessään ikätasoaan vastaavalla tavalla tuntuvat kasvatuskeskustelut tarpeettomilta.

”Se on vaihtelevaa, et sen takia justiin meil on vasu keskustelu, että puhutaan sitä ennen ku se vasu on kerta ku me tehdään vuoroo niin se voi olla niin et vuorot menee niin ristiin sen oman lapsen kanssa et sit joku sanoo niin joo et se teki sitä tai tätä ni oon ihan niinku pihalla, et ai tekeeks se sitäki kerta ei ole ollut silloin siinä aikaan töissä kun tämä on tapahtunut, et se vaihtelee ihan hirveesti.” (Tiina)

Henkilökunta kertoi että omahoitajuussuhde lapsiin vaihtelee paljon riippuen kasvattajasta. Toiset omahoitajat suosivat lapsiaan tai eivät hyväksy ja halua nähdä lapsella esiintyviä pulmia, kuten kehitysviivästymiä tai puheeseen liittyviä ongelmia. Joissain

tapauksissa lapsi taas ei ole edes tietoinen siitä, kuka on hänen omahoitajansa. Omahoitajuussuhteen vaarana on myös se, että vanhempien ja omahoitajan kemiat eivät kohtaa ja silloin vuorovaikutus jää pinnalliseksi. Omahoitajuussuhteessa myös omahoitajan koulutustausta vaikuttaa siihen, miten lapsen, hoitajan ja vanhemman vuorot kohtaavat. Lastentarhanopettajat tekevät pääsääntöisesti päivävuoroa, kun taas lastenhoitajat tekevät työtä kolmessa vuorossa. Joillekin perheille tästä on hyötyä, mutta joskus tämä vaikuttaa hyvinkin negatiivisesti kohtaamistiheyteen.

9.1.6 Vuorohoidon asettamat raamit

Päiväkoti Strömsinlahdessa on määritelty tietyt ajat aamulla ja illalla joina lapset voidaan tuoda hoitoon ja hakea hoidosta. Henkilökunta pyrkii joustavasti toteuttamaan hakuajoja, ottaen huomioon lapsen iän. Kasvatuskeskustelujen aikana vanhemmilla on mahdollisuus tuoda lapsi hoitoon päiväkotiin, vaikkei lapsi olisi muuten hoitovuorossa. Juhlat ja muut koko perheelle tarkoitetut tapahtumat pyritään järjestämään sellaiseen aikaan, että mahdollisimman moni pääsee osallistumaan. Tiedotus pyritään tekemään mahdollisimman varhain, jotta vanhemmilla on aikaa sopia töissä vuoroistaan näinä ajankohtina.

Päiväkoti Strömsinlahdessa hoitajien vaihtuvuus on ollut vähäistä ja siellä pyritään käyttämään vakituisia sijaisia, jotta lapsille voidaan taata tuttujen ja turvallisten hoitajien läsnäolo. Tänä syksynä on silti ollut erityisen paljon sijaisia ja vuorokauden aikana on saattanut vuorossa olla vain yksi tuttu hoitaja. Henkilökunnan mielestä vuorohoito mahdollistaa sen, että lapsesta pystytään muodostamaan kokonaisvaltainen kuva, kun häntä nähdään vuorokauden kaikkina aikoina. Vuorohoito ja ajoittainen hoitolasten vähäisyys mahdollistaa sen, että lyhyellä varoitusajalla voidaan lähteä retkille ja tapahtumiin. Toisaalta toiminnan järjestäminen tasapuolisesti kaikille lapsille on haasteellista.

”Ja ku tiistaiaamu meil on jumppaa ni ketä lapsia on siinä paikalla.. sit et ahaa, täs on niinku tän verran lapsia, 1-vuotias, 2-vuotias, 3-vuotias, 4-vuotias, 5-vuotias että niinku mitä sä nyt järjestät tässä..” (Taina)

Vanhempien toiveita ei voida aina toteuttaa. Mikäli hoidon tarve muuttuu sen jälkeen, kun työvuorot on jo tehty, ei lasta välttämättä voida ottaa hoitoon hoitajaresurssien vuoksi. Vanhempainiltojen aikana päiväkodissa ei tarjota hoitoa. Vuorohoidosta ja siihen liittyvästä hoitajien vuorotyöstä johtuen viestit vanhemmille ja vanhemmilta kulkevat usein monen ihmisen kautta ja voivat muuttua matkan varrella tai eivät saavu perille lainkaan.

9.2 Vanhempien haastatteluaineisto

9.2.1 Päivähoidon aloitus

Osa perheistä oli saanut tietoa päiväkotia Strömsinlahdesta tuttavilta ja Internetistä, ennen, kuin lapsi aloitti päiväkodissa. Ennakolta saatu tieto oli ollut positiivista. Lapsen aloittaessa päiväkotia Strömsinlahdessa ensimmäinen keskustelu oli yleensä ilman lasta. Keskustelussa kyseltiin vanhemmilta lapsen aikaisemmista hoitokokemuksista ja taustoista. Lisäksi työntekijä kertoi vuorohoidon arjesta päiväkotia Strömsinlahdessa. Vanhemmat kokivat, että lapsen lähtökohdat oli otettu huomioon tämän aloittaessa päiväkodissa.

”Me oltiin täällä silleen et meidän lapsi oli mukana. Ja sitten me oltiin molemmat vanhemmat tässä ja lapsen omahoitaja oli siinä sitten keskustelussa mukana ja käytiin kaikki lapseen liittyvät ja lapsen päivittäiseen rytmiiin liittyvät asiat ihan hyvin läpi. Ja saatiin esittää kyllä omia kysymyksiä ihan riittävästi ja meitä haastateltiin.” (Liisa)

9.2.2 Vuorovaikutus

Vanhemmat kertoivat, että vuorovaikutus päiväkodin henkilökunnan, lasten ja vanhempien välillä toteutuu hyvin ja sitä on riittävästi. Henkilökunnassa on erilaisia persoonia ja toiset puhuvat enemmän ja toiset ovat lyhytsanaisempia.

”Täytyy sit myöntää et siinä on tietyt tietyt kasvattajat tai sellain jonka kanssa on avoimempi suhde tai sillein et tulee enemmän puhuttua ja sitä kautta kaikkea tämmöstä.” (Lotta)

Vanhemmille kerrotaan, mikäli päivässä on ollut jotakin erityistä huomioitavaa ja henkilökunta kertoo omia mielipiteitään. Vanhemmat pitävät siitä, että lapsen päivästä kerrotaan mukavia asioita, joista lapsi on pitänyt, tämä mahdollistaa sen, että vanhemmat voivat toteuttaa iloa tuottavia asioita myös kotona. Vuorovaikutussuhde on avoin ja luottamuksellinen. Vanhemmat myös uskovat, että mikäli he antavat palautetta tärkeät asiat käsitellään palaverissa ja palaute huomioidaan. Vanhemmat kokivat, että olisi hyvä, että henkilökunta perustelee käytännöt, esimerkiksi yllättäviin vuorovaihtoihin liittyvät ongelmat.

Toisten kasvattajien kanssa vuorovaikutussuhde on avoimempi, kuin toisten. Joidenkin kasvattajien kanssa kireä ilmapiiri on aistittavissa. Osa vanhemmista koki, että lapsen päivästä kerrotaan vain jos itse kyselee, mutta utelemalla saa enemmän tietoa arjen sujumisesta.

”no mä en usko et niillä resursseilla mitä niillä on niin tuskin niillä sen enempää hirveesti aikaa on niinku mun mielestä järjestää vanhempainiltoja ja sitte ehkä niinku vois avoimesti ilmoittaa et heillä on niinku aikaa keskustella vanhempien kans jos on tarvetta. Mut niinku mä sanoin niin mulle tää on riittävä aivan hyvin” (Laura)

9.2.4 Vanhempien vaikutusmahdollisuudet

Vanhemmat kokevat vaikutusmahdollisuutensa melko vähäisiksi. Päiväkodin henkilökunta ottaa kuitenkin hyvin huomioon vanhempien toiveet koskien lapsen kasvatusta. Kasvatusperiaatteista keskustellaan ja niitä pohditaan yhdessä vanhempien ja henkilökunnan kanssa. Vanhempien haastattelumateriaalista nousi esiin idea siitä, että olisi mukavaa, jos vanhempi voisi joskus viettää aikaa päiväkodissa yhdessä lapsen kanssa. Päiväkodin arki ja tämänhetkiset toiminatatavat tulisivat konkreettiseksi ja tutummaksi. Tällöin vanhempi näkisi miten lapsi toimii ja käyttäytyy päiväkodissa.

Vanhemmat kertoivat, että tapahtumien ja juhlien ajankohdista ei kysellä vanhempien mielipiteitä. Vanhemmat eivät kuitenkaan kaivanneet tilanteeseen muutosta. Tapahtumien ja juhlien järjestämisessä huomioidaan vanhemmat, esimerkiksi painottamalla ilta-aikaan. Tapahtumista ja juhlista tiedotetaan vanhempien mukaan tarpeeksi ajoissa siten, että he pystyvät järjestämään työvuoronsa tarpeen mukaan.

Kehitysideana esitettiin palautelaatikkosysteemin käyttöönottoa. Palautelaatikon kautta vanhemmat voisivat esittää rohkeammin ideoitaan ja ajatuksiaan sekä antaa palautetta. Palautelaatikko mahdollistaisi myös palautteen antamisen nimettömänä, jolloin vanhempien ei tarvitse pelätä antaa rakentavaa palautetta. Vanhemmat toivoivat myös seinälle laitettavaa viikko-ohjelmaa, josta ilmenee, mitä päiväkodissa tehdään minäkin päivänä.

”Semmosia lippulappuja tai tämmösiä voisi täytellä ja laitella et missä kehitystä tai vaikka palautelaatikko.. tai netin kautta tai jotain..” (Leena)

9.2.5 Omahoitajuus

Vanhemmat mieltävät omahoitajan henkilöksi, jolla on vastuu kasvatustietämisestä ja joka tuntee perheen ja lapsen paremmin. He kokevat omahoitajuuden kasvatuskumppanuuden kannalta paremmaksi, jos omahoitajan kanssa nähdään usein. Omahoitaja koetaan tutuksi ja turvalliseksi henkilöksi, jonka luokse voi hakeutua tarvittaessa. Päiväkotia Strömsinlahden vuorohoitoryhmässä omahoitajuutta ei pidetä niin sitovana, kuin tavallisessa päiväryhmässä, sillä kaikkien henkilökunnan jäsenten koetaan olevan melko hyvin tietoisia perheiden asioista.

Mikäli omahoitaja ei ole paikalla, kun vanhemmat käyvät päiväkodissa, paikkaavat muut hoitajat hyvin omahoitajan puuttumista. Jos hoitovuorot lapsen ja omahoitajan kanssa menevät hyvin yhteen, koetaan omahoitajan tuntevan lapsi paremmin. Tällöin esimerkiksi kasvatuskeskusteluissa on helpompi vertailla kotiooloja ja päiväkotiooloja. Vanhemmat kertoivat, että suhde omahoitajaan on pääsääntöisesti positiivinen, avoin ja luottavainen. Eräs vanhempi kuvaili suhdetta omahoitajaan seuraavasti:

”Mun mielestä hirmu avoin ja luottamuksellinen että on voinut hirveen suoraan puhua asioista ja käydä asioita läpi, et mun mielestä erittäin luottamuksellinen.” (Liisa)

Ympäri vuorokautisessa päivähoitossa omahoitajuussuhde on luonteeltaan erilainen kuin päiväryhmässä. Omahoitajuus ei aina toteudu, koska kohtaamiset saattavat olla hyvinkin vähäisiä riippuen vuoroista. Omahoitaja ei aina näe lasta tai vanhempia, jos lapsi on esimerkiksi iltaisin ja viikonloppuisin hoidossa ja hoitaja aamuvuorossa. Vanhemmat kokevat, että tämä saattaa rajoittaa kokonaiskuvan muodostumista. Vanhemmat mieltävät, että lastenhoitajat, jotka tekevät työtä kolmessa vuorossa, näkevät omalapsiaan useammin, kuin lastentarhanopettajat, jotka tekevät pääsääntöisesti päivävuoroa.

Omahoitajuussuhdetta rajoittavina tekijöinä nähdään myös se, että joskus omahoitajan ei koeta olevan läheisin tai luotettavin hoitajista. Vaikean alun jälkeen suhtautumista omahoitajaan on hankala muuttaa. Myös esimerkiksi omahoitajan pitkä sairausloma vaikuttaa kasvatuskumppanuussuhteeseen, koska tällöin lapsi jää ilman omahoitajan tekemiä huomioita ja kontaktia. Edellä mainitussa tilanteessa vanhemmilla on kuitenkin kokemus siitä, että muut hoitajat ovat toimittaneet omahoitajan tehtävää ja paikanneet omahoitajuussuhteen puuttumista.

”Ihan hyvä ja on myös uuden kanssa. Itse asiassa koko ajan on ollut enemmän tekemisissä tän uuden kanssa, koska tää lapsen aiempi omahoitaja on tehnyt vuorotit niin silloin tietty niit kohtaamisiakin on tullut vähän vähemmän. Mut on oikein hyvä, hän on erittäin hyvä hoitaja ollut.” (Liisa)

9.2.6 Vuorohoidon asettamat raamit

Vanhemmat kertoivat, että vuorohoitopaikka on ollut tärkeä. Moni ympäri vuorokautista päivähoitopalvelua käyttävä vanhempi on yksinhuoltaja ja vuorohoitoryhmään pääsy on ollut ainoa mahdollisuus, että vanhempi voi käydä vuorotyössä. Vanhemmat kiittävät erityisesti sitä, että päiväkotia Strömsinlahdessa joustetaan tarvittaessa ja tiukan paikan tullen hoitoajoissa. He kokevat että lapsilla on turvallinen päiväkotiympäristö, koska

hoitajien vaihtuvuus on vähäistä ja sijaisia otetaan, jos on sairastapauksia. Lasten turvallisuudesta ei tingitä. Myös hetkittäisten elämänmuutosten, kuten esimerkiksi lomautusten aikana, on saatu pitää paikka vuorohoitoryhmässä.

Vuorohoitorytmin selvittäminen ja perustelu lisää vanhempien ymmärrystä päiväkodin käytännöistä ja toiminnasta. Vanhemmat kokivat, että asioita ei aina perustella tai selitetä tarpeeksi ja tämä saattaa aiheuttaa ajoittain ihmetystä ja hämmennystä. Vuorohoidossa on ominaista tiettyjen tilanteiden kiireys, sillä lasten tuonti ja hakuajat eivät välttämättä ole säännöllisiä. Lapsen voi tuoda tai hakea koska tahansa kello 5.45–22.00 välillä ja tämä aiheuttaa sen, että aina ei ole samalla tavalla aikaa vanhempien kohtaamiselle.

”On joo varsinkin se tilanne et lapsia tulee ja mä oisin hakemas lasta ni onhan se semmonen jännä häslinki et joku saattaa itkee kun on vanhempi lähteny ni on kyl ihan erilaisia tilanteita nää tulemis ja lähtemistilanteet et sillä kyllä on vaikutusta.” (Leena)

”Ku on ympärivuorokautinen päiväkotini ei voi olettaa et he järjestää klo 21 sen joulujuhlan et se on vähän et jos sit jos pääsee ni pääsee et ei mun mielestä kuitenkin ajatellen heidänkin järkevyyttä täytyy heidänki miettiä” (Laura)

Vuorohoito asettaa tiettyjä ehtoja ja rajoitteita hoidolle. Lapsen tuonti tai haku siirtymä- tai ruoka-aikana ja kiireisellä hetkellä vaikuttaa kohtaamiseen. Joskus vanhemmat kokevat, että lapsia on erityisen paljon samaan aikaan ja joskus taas hyvin vähän. Aina ei olekaan lapsen kaverit samaan aikaan paikalla ja silloin henkilökunnan merkitys korostuu enemmän. Vanhemmat kertoivat, että joinain vuoden aikoina sijaisia on ollut huomattavan paljon, päivän aikana on saattanut olla vain yksi oman talon työntekijä paikalla.

Kehittämisehdotuksena ympärivuorokautiseen päivähoitoon vanhempien suunnalta tuli idea siitä, että päiväkodin tiloissa voisi olla mahdollisuus viettää aikaa lapsen kanssa. Joskus työvuorot menevät niin, että vanhemmalla olisi muutaman tunnin mittainen aika olla lapsen kanssa, mutta silloin pitäisi ensin hakea lapsi hoidosta, viedä kotiin ja taas tuoda takaisin päiväkotiin. Aikaa varsinaiselle kohtaamiselle ei jää matkojen vuoksi, joten olisi ihanteellista, jos vanhempi voisi tulla viettämään aikaa lapsen kanssa päiväkodin tiloihin. Samoin vanhemmat kertoivat, että päiväkotini arki tulisi tutummaksi ja konkreettisemmaksi, jos vierailu muulloinkin kun aloituksen yhteydessä olisi mahdollista.

Vanhemmat toivoivat, että kasvatustilanteita olisi enemmän, jos tarve niin vaatii. He toivoivat myös, että päiväkodin henkilökunta kiinnittäisi huomiota siihen, että hoitajat ottaisivat tasapuolisesti huomioon lapsen molemmat vanhemmat, tällä hetkellä äidin ollessa usein ensimmäinen vaihtoehto. Tilanteita, joissa päiväkodilta toivotaan erityistä tukea ja neuvoa, on esimerkiksi lapsen siirtyminen esikouluun. Se tuo mukanaan paljon muutosta elämään ja vanhemmat haluavat varautua ja ottaa huomioon kaikki seikat mahdollisimman varhain, jotta he pystyvät tekemään tarvittavat muutokset.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kasvatustilanteiden alkua vanhempien ja päiväkodin henkilöstön keskinäisellä tutustumisella. Tutustumishetkellä molemmille osapuolille rakentuu ajatus siitä, voiko kumppaniin luottaa. (Karila 2006: 97.) Saamiemme haastatteluvastausten mukaan voimme todeta, että päivähoitoon aloitus koetaan yleisesti tärkeäksi osaksi asiakkaaksi tulemistakin. Ensitapaaminen ilman lasta mahdollistaa sen, että vanhemmilla ja perheen tulevalla omahoitajalla on aikaa tutustua toisiinsa ja keskustella sekä päiväkodista että lapsesta ja molempien osapuolten odotuksista koskien tulevaa kumppanuussuhdetta.

Erityisesti vanhempien tulkinta siitä, mitä kasvatustilanteet merkitsevät, vaikuttaa siihen, kuinka tiiviisti he lähtevät mukaan rakentamaan suhdetta henkilöstön kanssa. Vuorovaikutussuhteet ovat erilaisia erilaisten vanhempien kanssa ja ammattilaisilta vaaditaan herkkyyttä soveltaa ammatillisia työvälineitä erilaisiin vuorovaikutussuhteisiin. (Karila 2006: 96.) Haastattelumateriaalista ilmeni, että vanhempi muodostaa käsitystään ammattilaisesta ensitapaamisesta lähtien. Joissakin tapauksissa ensimmäinen tapaaminen ei suju halutusti ja toiselle osapuolelle saattaa jäädä negatiivinen kuva kasvatustilanteesta. Alussa muodostetun käsityksen muuttaminen myöhemmin voi olla haastavaa ja se vaikuttaa koko kasvatustilanteeseen. Henkilökunnan mukaan joskus tulee eteen tapauksia, joissa aloituskeskustelua ei pystytä järjestämään ja lapsi aloittaa päiväkodissa ilman tutustumista. Tällöin sekä kasvatustilanteesta että omahoitajuussuhteen pohjan luominen puuttuu ja arjen kiireessä näiden puutteiden paikkaaminen saattaa olla hankalaa.

Kontekstuaalisen kasvun mallin mukaan lapsen kokemusmaailma rakentuu kodin, päivähoitoon, lapsen elämässä vaikuttavien henkilöiden ja yhteiskunnan muodostamasta kokonaisuudesta. Lapsen kasvuympäristöjen, kodin ja päivähoitoon, yhdessä tekemät lapsen hoitoon liittyvät sopimukset vaikuttavat lapseen. Se, missä määrin lapsen kasvatuksesta huolehtivat aikuiset pitävät kasvatusta yhteisenä prosessina, vaikuttaa lapsen kasvun ja kehityksen laadukkuuteen. Kontekstuaalisen kasvun malli korostaakin

kasvuympäristöjen välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä, koska kasvatus nähdään kodin ja päiväkodin yhteistyöprosessina. (Hujala – Puroila – Parila-Haapakoski – Nivala 1998: 15, 18-19.) Vanhempien ja henkilökunnan välinen vuorovaikutus koetaan hyväksi ja riittäväksi päiväkotia Strömsinlahdessa. Molemmat osapuolet ovat sitä mieltä, että he saavat toisiltaan tarvittavan tiedon lapsesta ja hänen arjestaan. Vuorovaikutustilanteet näyttävät arjen kohtaamisina ja kasvatuskeskusteluina. Vuorovaikutussuhdetta ylläpidetään vuorohoitorytmin vuoksi paljon myös puhelimen ja sähköpostin välityksellä.

Kasvatuskumppanuuden kehittymisen ja lujittumisen keskeisenä areenana pidetään kasvatuskeskusteluja ja siksi niiden merkitystä tulisi korostaa (Karila 2006: 107). Vuorovaikutussuhteen merkityksen aliarvioiminen, esimerkiksi kasvatuskeskusteluiden pitäminen epäolennaisina, vaikuttaa negatiivisesti kumppanuussuhteeseen, koska henkilökunta kokee joutuvansa painostamaan vanhempia tulemaan keskusteluun.

Hoitajan halu luoda yhteistyösuhde vanhempiin auttaa onnistuneen yhteistyön syntymistä, sillä halu yhteistyön onnistumisesta välittyy vanhemmille joko suoraan tai välillisesti heti ensitapaamisesta lähtien. (Sinkkonen 2003: 245). Pidempään päiväkotia Strömsinlahden asiakkaina olleiden perheiden kanssa vuorovaikutussuhde on tullut avoimemmaksi, tällöin vaikeistakin asioista puhuminen on helpompaa. Vuorovaikutussuhteen laatuun vaikuttavat myös henkilökemiat. Vanhemmat kertoivat hakeutuvansa sellaisten hoitajien seuraan, joiden kanssa keskustelu tuntuu luontevalta. Myös vanhempien omalla aktiivisuudella nähtiin olevan merkitystä vuorovaikutustilanteiden määrään ja laatuun. Vanhemmat ovat sitä mieltä, että vuorovaikutustilanteita tulisi olla tasapuolisesti molempien vanhempien kanssa.

Kasvatuskumppanuuden perustana on täydentävän asiantuntemuksen hyväksyminen. Tähän kuuluu se, että kumppanit hyväksyvät toisensa tasavertaisina lapsen kasvattajina, joilla on oikeus tunteisiin, tavoitteisiin ja päätöksentekooikeuteen. (Davis 2003: 43.) Päiväkotia Strömsinlahdessa molemmat osapuolet kokivat, että henkilökuntaa on helppo lähestyä, mikäli vanhemmilla on tarvetta keskustella, kysyä tai toivoa jotakin. Henkilökunnan mukaan kumppanuussuhdetta pyritään ylläpitämään avoimena, siten etteivät mahdolliset ongelmatkaan tulisi yllätyksenä vanhemmille. Vanhempien näkemyksiä ja päätös-oikeutta kunnioitetaan, vaikka työntekijät välillä olisivatkin eri mieltä, toisaalta myös työntekijöiden näkemyksiä kuunnellaan ja kunnioitetaan. Tapauksissa, joissa syntyy näkemuseroja, pystytään keskustelemaan ja näin löytämään molempia tyydyttävä lopputulos.

Luottamus koostuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamuksen rakentamiseen tarvitaan aikaa ja vuorovaikutustilanteita. Luottamuksen rakentamiseen vaikuttaa myös se, miten työntekijät puhuvat vanhemmalle lapsesta. (Kaskela – Kekkonen 2006:36.) Haastattelusta ilmeni, että molemmat osapuolet ymmärsivät, että päiväkodissa toimii monta kasvattajaa, ja on tärkeää, että kaikki ovat ajan tasalla lapsen asioissa. Vanhemmat uskaltavat puhua myös omia asioitaan, joskus liikaakin. Sekä työntekijät, että vanhemmat kertoivat että vuorovaikutusta käydään ajoittain hyvinkin henkilökohtaisella alueella. Toisinaan kuitenkin, jos perheellä on vaikea elämäntilanne, kuten avioero, ei siitä uskalleta kertoa päiväkodissa, koska sen pelätään vaikuttavan henkilökunnan suhtautumiseen. Osa vanhemmista koki myös, että omaa pahaa oloaan tai jaksamistaan voi purkaa henkilökunnalle, koska vuorovaikutus on niin avointa ja luottamuksellista.

Omahoitaja on todella lapsen omahoitaja, joka huolehtii lapsesta. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että omahoitaja lohduttaa, syöttää, vaihtaa vaipan ja pukee lapsen tämän ollessa päiväkodissa. (Sinkkonen 2001: 138–139.) Vuorohoidossa omahoitajuus toteutuu eri tavalla, kuin tavallisessa päivähoitoryhmässä. Omahoitaja ei ole aina töissä lapsen ollessa hoidossa ja tämän vuoksi omahoitaja ei ole aina se joka lohduttaa, pukee tai syöttää lasta. Omahoitaja toimii ensisijaisena tiedonlähteenä päiväkodin ja vanhempien välillä. Omahoitaja ottaa puheeksi vaikeammat asiat mahdollisuuksien mukaan ja toimii vanhempien tukena.

Jokaisella lapsella ja pienryhmällä on omahoitaja, joka vastaa lapsen arjen sujumisesta päivähoitossa. Tällöin lapsi tutustuu yhteen aikuiseen paremmin ja hän voi luottaa siihen, että hänestä huolehditaan ja välitetään. (Mikkola – Nivalainen 2009: 34.) Omahoitaja on todella lapsen omahoitaja, joka huolehtii lapsesta. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että omahoitaja lohduttaa, syöttää, vaihtaa vaipan ja pukee lapsen tämän ollessa päiväkodissa. (Sinkkonen 2001: 138–139.) Työntekijät kokivat välit omalasten vanhempiin hyväksi. Myös suurimmalla osalla vanhemmista oli tunne, että omahoitaja on tietoinen perheen asioista ja läsnä arjessa. Tapauksissa, joissa omahoitajasuhde koettiin jollain tapaa ongelmalliseksi, toivottiin, että omahoitajaa voidaan vaihtaa. Toiveen esittäminen koettiin kuitenkin vaikeaksi, koska vanhemmilla on pelko siitä, että hoitajien suhtautuminen perhettä tai lasta kohtaan muuttuisi.

Vuorohoidossa omahoitajuus toteutuu eri tavalla, kuin tavallisessa päivähoitoryhmässä. Vuorohoito-olosuhteet vaikuttavat omahoitajuussuhteeseen siten, että lapsi tai vanhemmat eivät välttämättä tapaa omahoitajaa pitkään aikaan. Tällöin kokemus siitä, että omahoitaja ei näe kokonaiskuvaa lapsesta, on läsnä. Toisaalta, vuorohoito ja omahoi-

tajuus mahdollistavat tiettyjen olosuhteiden vallitessa erittäin hyvänkin omahoitajuussuhteen toteutumisen. Kuten esimerkiksi silloin, kun lapsi ja omahoitaja ovat lähes aina samaan aikaan päiväkodissa ja kun muita lapsia on vähän paikalla. Henkilökunta kertoi, että toisinaan omahoitaja suosii tai suojelee omahoitolapsia. Joissain tapauksissa taas lapsi ei ole edes tietoinen siitä, kuka hänen omahoitajansa on. Yhteisten käytäntöjen sopiminen voisi edesauttaa tasa-arvoista omahoitajuussuhteen toteutumista kaikkien omahoitajien ja lasten välillä.

Vuorohoito-olosuhteissa yhteys perheeseen ja vanhempiin koetaan tiiviimmäksi henkilökunnan mielestä. Perhettä ja lasta nähdään arjessa eri tilanteissa ja heidät nähdään lähempää. Henkilökunta kertoo, että ympärivuorokautisesta hoidosta johtuen toiminnan järjestäminen tasapuolisesti kaikille on joskus haasteellista. Lapsimäärästä riippuen voidaan tehdä retkiä lyhyelläkin varoitusajalla ja toisinaan aikaa sekä jakamatonta huomiota lapsille on huomattavasti enemmän. Henkilökunta pohtii, että tämä saattaa aiheuttaa vanhemmille tunteen eriarvoisen aseman vallitsemisesta. Vanhemmat kokivat kuitenkin, että heidän lapsensa saavat riittävästi aikuisen huomiota ja aikaa päiväkodin arjessa.

Aiemmista tutkimuksista selvisi, että vuorohoidossa tulee kiinnittää huomiota yhteistyön, tiedonkulun ja päivittäisten kohtaamisten kehittämiseen. Tämä käy ilmi myös meidän saamistamme tutkimustuloksista. Henkilökemioiden koetaan vaikuttavan kasvatuskumppanuuden toteutumiseen sekä aiempien tutkimusten, että meidän saamiemme tulosten mukaan. Niiden koetaan olevan merkityksellisemmät kasvatuskumppanuuden toteutumiselle kuin itse vuorohoito-olosuhteet.

Saamiemme tulosten perusteella voimme todeta, että vuorohoito-olosuhteet saattavat tietyissä tilanteissa aiheuttaa haasteita kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Tilanteissa, joissa lapsi on yhtäjaksoisesti pitkiä aikoja päiväkodissa, ei kohtaamisia vanhempien ja hoitohenkilökunnan välillä pääse syntymään. Lapsi on vuorollaan joko kotona tai päiväkodissa ja päivittäiset vuorovaikutustilanteet saattavat puuttua. Kaikki haastateltavat kertoivat kuitenkin kokevansa että vuorovaikutus on riittävää ja laadukasta. Molemmat osapuolet olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä ja se tuli selkeästi esille haastatteluissa.

Kasvatuskumppanuuden toteutumista voitaisiin kehittää kiinnittämällä enemmän huomiota vanhempien kohtaamiseen päivähoiton aloituksessa, sekä omahoitajan ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen, erityisesti elekieleen. Haastatteluista ilmeni

myös omahoitaja-suhteen hyvin paljon vaihteleva toteutus. Toteutuskäytäntöjen yhteneväisyydellä voitaisiin taata lasten tasa-arvoinen kohtaaminen.

11 POHDINTA

Vuorohoidon tarve 2000-luvulla on kasvanut paljon ja hakijoita on enemmän, kuin mitä paikkoja on tarjolla. Perherakenteiden muutokset kuten yksinhuoltajuus ja työelämän muutokset, kuten epäsäännölliset tai pitkät työvuorot ja vuorotyö ovat lisääntyneet ja näin ollen myös lapsille tarvitaan uudenlaisia päivähoitopalveluita, kuten ympärivuorokautista hoitoa. Lasten päivähoidossa on erityisen tärkeää huomioida lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen. Aiemmin lasten päivähoidolle on ollut ominaista hoitajien ja muiden lasten pysyvyys ja jäsenelty päivärytmi. Vuorohoito-olosuhteissa haastetekijöinä koetaan olevan hoitajien vaihtuvuus johtuen vuorotyöstä, lasten kavereiden samanaikaisen läsnäolon puute ja ajoittainen kiire.

Vuorohoidossa, missä vanhempien ja hoitajien päivittäiset kohtaamiset eivät ole niin itsestään selviä kuin päiväryhmässä, korostuu kasvatuskumppanuuden merkitys. Molempien osapuolten tulee olla tietoinen vuorohoidolle ominaisista piirteistä ja mahdollisista vuorovaikutustilanteiden vähäisyydestä. Vanhemmat kertoivat, että he ovat hoitopaikan vastaanottaessaan hyväksyneet vuorohoidon erityispiirteistä johtuvat poikkeavuudet ja sen myötä tottuneet vallitseviin toimintatapoihin.

Eryyisen tärkeää vuorohoidon ja kasvatuskumppanuuden toteutumisen yhdistämisessä on yhteisten sääntöjen luominen ja niiden noudattaminen. Yhteiskunnan asettamat vaatimukset työntekijälle vaikuttavat paljon myös päivähoitoon. Sekä vanhempien, että hoitohenkilökunnan paineet olla hyvä kasvattaja ja kasvatuskumppani saattavat saada negatiivisen sävyn, mikäli vuorovaikutussuhde ei toimi. Kasvatuskumppanuudessa tulisi korostaa, että kyseessä ei ole toisen arvioiminen kasvattajana vaan täydentävä yhteistyö lapsen parhaaksi.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää päiväkotia Strömsinlahden henkilökunnan ja vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuuden ja omahoitajuuden toteutumisesta. Pyrimme haastatteluissamme kysymään erityisesti vuorohoito-olosuhteista aiheutuvia mahdollisia haastetekijöitä, jotka vaikuttavat kumppanuuden toteutumiseen. Haastatelluaineistostamme nousi myös esille sellaisia asioita, joiden pohjalta päiväkotia pystyy kehittämään kasvatuskumppanuuden toteutumista. Saamallaamme tiedolla pyrimme tuomaan esille ajatukset, jotta kumppanuussuhteen toimivuutta voidaan edistää ja parantaa.

Päivittäiset keskustelut ovat yksi tärkeimmistä ja olennaisimmista tekijöistä kasvatuskumppanuuden toteutumisessa. Usein arki päiväkodissa sujuu ongelmitta ja tällöin päivittäiset keskustelut ovat lyhyitä ja arkisia. Niiden vaikutusta ei tule kuitenkaan aliarvioida, koska niillä luodaan perustaa kasvatuskumppanuussuhteelle. Työntekijällä on vastuu olla aktiivinen osapuoli vuorovaikutustilanteiden luomisessa, mutta vuorohoidossa vanhemman oma motivaatio korostuu enemmän.

Päiväkoti Strömsinlahden vanhemmat olivat hyvin tietoisia kasvatuskumppanuudesta ja sen merkityksestä päiväkodin arjessa. Vanhemmat osasivat määritellä hyvin termin kasvatuskumppanuus ja määritelmä vastasi meidän teoriasta ottamaamme määritelmää. Myös henkilökunnalle kasvatuskumppanuuden teoria oli selkeästi tuttua ja hyvin omaksuttua. Tämä osoittaa että kasvatuskumppanuudesta on annettu riittävästi tietoa, ymmärrettävällä tavalla eli tiedottamisessa on onnistuttu. Molemmat osapuolet kokivat toteuttavansa ja osallistuvansa kasvatuskumppanuussuhteeseen.

Opinnäytetyömme myötä kasvatuskumppanuusmalli tuli meille tutuksi sekä käytännössä että teoriassa. Vuorohoito on tuonut työhöme mielenkiintoisen ja ajankohtaisen näkökulman. Prosessina opinnäytetyön teko on ollut pitkä ja se on edellyttänyt yhteydenpitoa sekä kentälle että kouluun. Olemme mielestämme onnistuneet vastaamaan päiväkotia Strömsinlahden tarpeeseen ja tuoneet oman panoksemme avulla heille välineitä tärkeän asian kehittämiseksi.

Työelämälähtöisyys ja hyvä yhteistyö työelämän edustajien kanssa on tärkeää ammatillisessa oppimisprosessissa. Olemme hyvin tyytyväisiä päiväkotia Strömsinlahden panokseen opinnäytetyömme onnistumisen kannalta. Yhteydenpito on sujunut hyvin ja olemme saaneet tarvittavat tiedot ja avun. Haastateltavat, niin työntekijät kuin vanhemmatkin, olivat motivoituneita ja koimme että he vastasivat haastatteluun rehellisesti ja ajatuksen kanssa. Saimme suorittaa haastattelut päiväkodin tiloissa meille sopivana ajankohtana ja vanhemmilla oli mahdollisuus tuoda lapset hoitoon haastattelun ajaksi.

Valitsemamme menetelmä tuotti paljon materiaalia ja uskomme sen olleen paras ratkaisu. Haastattelurunkomme avulla saimme vastauksen haluamiimme kysymyksiin. Tekemällä esimerkiksi kyselylomakkeen, emme olisi luultavasti saaneet yhtä syvällisiä vastauksia ja vastausprosentti olisi saattanut jäädä matalaksi. Lopullinen opinnäytetyön versio lähetetään keväällä 2011 päiväkotia Strömsinlahden henkilökunnan ja vanhempien luettavaksi. Uskomme, että työmme perusteella päiväkotia Strömsinlahdessa syntyy keskustelua tämänhetkisestä kasvatuskumppanuuden ja omahoitajuuden toteutu-

misesta. Toivomme, että saamiemme tulosten avulla he pystyvät kehittämään henkilökunnan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta ja toimintaansa.

Opinnäytetyömme aihe on tällä hetkellä yhteiskunnallisesti ajankohtainen. Vuorohoidon tarve ja määrä lisääntyvät jatkuvasti ja kasvatuskumppanuuden toteutumisesta vuorohoitoloosuhteissa halutaan parantaa. Kuntien ja valtion velvollisuus on tukea vanhempia heidän tehtävässään ja siksi on tärkeää että lasten päivähoidon arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti nykyajan tarpeita vastaavaksi. Se, että henkilökunta saa palautetta toiminnastaan, auttaa toiminnan kehittämisessä. Olemme pyrkineet kirjoittamaan opinnäytetyömme käyttäen mahdollisimman uusia lähteitä ja kirjallisuutta, jotta pystymme takaamaan sen ajankohtaisuuden. Opinnäytetyömme vahvisti aikaisempien tutkielmien ja opinnäytetöiden tuloksia.

Päivähoitopalveluiden kehittämisessä asiakkaiden tarpeita vastaaviksi tulee huomioida lapsen ja perheen näkökulma. Aiemmin päivähoitopalvelut ovat olleet kasvatushenkilökunnan asiantuntijuuden varassa, mutta nykyään asiakkaiden mielipiteet ja toiveet pyritään ottamaan huomioon entistä enemmän. Palautekäytäntöjä tulee kehittää koska kriittisen palautteen antamista saattaa edelleen rajoittaa pelko siitä, että palautteen anto vaikuttaa negatiivisesti lapsen hoitoon. Kasvatuskumppanuus tulee rakentua kuumemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Tällöin se myös edistää lapsen ääntä arvostavan palvelukulttuurin, dialogisen vuorovaikutuksen ja luottamuksellisten yhteistyösuhteiden luomista lapsen kasvu- ja kehitysympäristöihin. Palautteet antavat aina arvokasta tietoa toiminnasta ja sen kehittämistarpeista.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla lapsen ja omahoitajan välinen vuorovaikutus ja sen kehittäminen vuorohoidossa. Aihe olisi mielenkiintoinen, sillä vuorohoidossa omahoitajuus toteutuu eri tavalla, kuin päiväryhmässä. Haastattelumateriaalitamme nousi myös esille omahoitajuuden erilainen toteutuminen eri kasvattajien ja omahoitolasten välillä. Pohdimme myös onko vuorohoidossa tarvetta puhua omahoitajuudesta, koska se toteutuu lähinnä kasvatustilanteina kerran tai kaksi vuodessa ja mahdollisissa haastavissa tilanteissa. Haastavia tilanteita saattavat olla esimerkiksi lapsella ilmenevät käytös- tai kehityshäiriöt. Osa haastateltavista kertoi, että omahoitajuus toimii heidän kohdallaan hyvin, vaikkakin sen vaikutus ja näkyvyys itse arjessa on vähäistä. Enemmän arvoa annettiin toimivalle yhteistyölle, oli kyseessä kuka hoitaja tahansa.

Opinnäytetyömme tulokset vahvistivat kirjallisuudessa ilmenneitä kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta keskeisiä asioita. Näitä asioita olivat hyvän vuorovaikutuksen ja luottamuksellisen suhteen merkitys ja se, että kasvatuskumppania todella

kuunnellaan ja kuullaan. Suomessa monikulttuurisuus on lisääntynyt heijastuen myös päivähoitoon ja se tuo lisähaastetta päivähoiton palveluille niin vuorovaikutuksen kuin myös palvelun sisällön osalta. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe voisikin olla kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vuorohoidossa vaikuttavia tekijöitä monikulttuurisuuden näkökulmasta.

Lopuksi voimme todeta, että tämä opinnäytetyöprosessi on kokonaisuudessaan tukenut ammatillista kasvuamme. Teorian ja käytännön tiedon yhdistäminen on auttanut ymmärtämään kokonaisuutta. Tämä työ on auttanut meitä ymmärtämään kasvatuskumppanuuden merkitystä yleisesti sekä lapsen vuorohoidossa. Kasvatuskumppanuuksessa ammattilaiset sitoutuvat lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien edistämiseen yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Tähän päästään kun vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten lasta koskevat tiedot ja kokemukset yhdistetään. Vanhempien ja kasvattajien keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja kunnioitus luovat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Kun lapsi aistii, että vanhemmat jättävät hänet hoitoon luottavaisin mielin, on hänellä paremmat edellytykset kokea olonsa turvalliseksi. Henkilöstön vastuulla on luoda edellytykset tasavertaiselle yhteistyölle. Tämän opinnäytetyöprosessin avulla ymmärrämme vielä paremmin ammattilaisen roolin kasvatusyhteistyössä ja sen kehittämiseksi. Ymmärrämme myös että palvelujärjestelmän rakenteita ja toimintamalleja tulee jatkuvasti arvioida ja kehittää, jotta pystymme vastaamaan varhaisessa vaiheessa lasten ja perheiden tarpeeseen. Tämä edellyttää myös meiltä itseltämme jatkuvaa kehitysmuutoksia. Tulevina kasvatustieteilijöinä haluamme toimia yhdessä muiden ammattilaisten ja vanhempien kanssa lapsen parhaaksi.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2003: Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Brotherus, Annu – Helimäki, Elina – Hytönen, Juhani 1994: Opetus varhaiskasvatuksessa. Juva. WSOY.
- Davis, Hilton 2003: Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.
- Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino
- Finlex, ajantasainen lainsäädäntö 2010. Verkkodokumentti <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036> luettu 24.7.2010
- Finlex, ajantasainen lainsäädäntö 2010. Verkkodokumentti <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239> luettu 28.8.2010
- Forssman, Heidi 2010. On joku paikka mihin turvautua, opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Goffman, Erving 2001: Sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteet teoksessa toim. Hänninen, Vilma – Partanen, Jukka – Ylijoki, Oili-Helena. Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino.
- Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007. Oppaita ja työkirjoja 2007:2. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto
- Hirsjärvi Sirkka – Remes Pirkko – Sajavaara Paula 2008: Tutki ja kirjoita. 13.–14.,osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino
- Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2005: Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010: Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino Gaudeamus.
- Hujala, Eeva - Nivala, Veijo – Puroila, Anna-Maija – Parrila-Haapakoski, Sanna 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino OY.
- Kaiponen, Sanna 2005. Ympäri vuorokautisen päiväkodin arki, Tapaustutkimus päiväkirjojen kuvailemana. Kasvatustieteen Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

- Kalland, Mirjam 2006. Lapsiperheen hyvinvointi. Verkkodokumentti.
http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/BDFF3EA0-A525-45F7-B1EF-D7D86DC02570/0/Lapsiperheenhyvinvointi_kalland_3_.pdf luettu 9.10.2010
- Karila, Kirsi 2006: Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena teoksessa Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006: Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino
- Karila, Kirsi – Alasuutari, Maarit – Hännikäinen, Maritta – Nummenmaa, Anna Raija – Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006: Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino
- Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta-Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kaskela, Marja – Kronqvist, Eeva-Liisa 2007: Niin ainutlaatuinen – Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lasten päivähoiton tilannekatsaus 2005. Verkkodokumentti.
<http://pre20090115.stm.fi/hl1147933743069/passthru.pdf> luettu 22.9.2010
- Mikkola, Petteri – Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto. Saarijärven Offset Oy 2009.
- Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus, Dialoginen asiakastyö. Helsinki. Edita
- Palviainen, Tiina 2007. Karuselli pyörii, lapset siinä hyörii, Tutkimus vuorohoidon arjesta henkilöstön näkökulmasta tarkasteltuna. Kasvatustieteen Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Parrila, Sanna (toim.) 2006. Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Helsinki. Yliopistopaino.
- Puusniekka, Anna - Saaranen-Kauppinen, Anita. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> luettu 5.1.2011.)
- Sinkkonen, Jari 2003. Pesästä lentoon, kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari 2001. Lapsen puolesta. Juva: WS Bookwell Oy.
- Stakes 2003: Oppaita 56. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Valtioneuvoston periaatepäätös 2002. Verkkodokumentti
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2005. Verkkodokumentti.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066> Luettu
7.12.2010

Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999. Verkkodokumentti.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/kasvatusv.pdf> Luettu 1.1.2011

Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999. Helsinki. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Väisänen, Tarja 2003. Aamusta iltaan ja yötä myöten – Lapsen arki vuorohoidossa.
Kasvatustieteen pro gradu tutkielma. Oulun yliopisto.

HYVÄT LASTEN VANHEMMAT!

Olemme sosionomi (AMK)- opiskelijoita Metropolia ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä koskien kasvatuskumppanuuden toteutumista ja haasteita vuorohoidossa. Työelämän kumppaniksemme olemme saaneet Päiväkoti Strömsinlahden ja nyt toivoisimme Teidän apuanne opinnäytetyömme onnistumiseksi. Etsimme tutkimushenkilöitä vuorohoitoryhmien vanhemmista. Haastattelu voidaan toteuttaa joko päiväkodissa tai perheen kotona. Haastatteluun kestää noin yhden tunnin.

Tutkimuksen tuloksia käytetään Päiväkoti Strömsinlahden henkilökunnan ja vanhempien välisen yhteistyön kehittämiseen sekä kasvatuskumppanuuden toteutumisen arvioimiseen ja mahdollisten haastetekijöiden tunnistamiseen ja korjaamiseen vuorohoitoyksikössä. Tutkimustulokset käsittelemme nimettöminä ja luottamuksellisesti, eikä Teitä voida tunnistaa vastausten perusteella.

Opinnäytetyömme valmistuttua esittelemme tutkielman tulokset päiväkotia Strömsinlahden henkilökunnalle. Opinnäytetyömme on lainattavissa päiväkodista sekä luettavissa sähköisesti myöhemmin ilmoitettavassa osoitteessa keväällä 2011.

Vastaamme mielellämme opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,
Taru Lehto
taru.lehto@metropolia.fi

Linda Mäenpää
linda.maenpaa@metropolia.fi

VANHEMPIEN HAASTATTELURUNKO

- Lapsen ikä?
- Minä vuonna lapsenne hoitosuhde päiväkoti Strömsinlahdessa on alkanut?
- Kuvaile aloitus/tutustumiskeskustelua

Kasvatuskumppanuus

- Kerro mitä kasvatuskumppanuus mielestänne tarkoittaa?
- TÄSSÄ KERROTAAN KASVATUSKUMPPANUUDEN KÄSITE
- Miten kasvatuskumppanuus toteutuu päiväkoti Strömsinlahdessa?

Omahoitajuus

- Mitä omahoitajuus mielestänne tarkoittaa?
- Onko teidän lapsellanne omahoitaja?
- Kuvailekaa lapsen ja lapsen omahoitajan välistä suhdetta
- Kuvailekaa teidän ja lapsenne omahoitajan välistä suhdetta
- Kuinka usein tapaatte omahoitajaanne?
- Miten arvioisit omahoitajan tuntevan lapsesi?
- Millaisia haasteita vuorohoito asettaa mielestänne omahoitajuuden toteutumiseksi?

Vuorovaikutus

- Kerro päivittäisistä keskusteluista, tarvitaanko niitä lisää, onko niitä tarpeeksi?
- Millä tavalla vuorovaikutus toteutuu henkilökunnan kanssa? (Onko se tasa-arvoista)
- Millä tavalla annatte henkilökunnalle palautetta?
- Mitä palautteen antamisesta seuraa?
- Millä tavalla muun henkilökunnan ja lapsen välinen vuorovaikutus mielestänne toteutuu?
- Onko vuorovaikutus mielestänne riittävää? (Saatteko tarpeeksi tietoa lapsen arjen sujumisesta)
- Miten koette vuorovaikutussuhteen? (onko se avoin ja luottamuksellinen)
- Kerro, onko vuorokauden ajalla merkitystä vuorovaikutustilanteiden kannalta?

Kasvatuskeskustelut

Arvostus

- Millä tavalla henkilökunta kuuntelee ja arvostaa teidän toiveitanne koskien lapsenne kasvatusta?
- Miten henkilökunta arvostaa teidän näkemyksiänne?

Kuuntelu

- Millä tavalla sinua kuunnellaan?
- Miten henkilökunnalla löytyy aikaa kuunnella sinua?

Luottamus

- Kuvaile kasvatuskumppanuus suhdettanne. Onko se luottamuksellinen?
- Miten pystytte keskustelemaan henkilökunnan kanssa henkilökohtaisista asioista ja miltä se tuntuu?
- Millä tavalla koet, että kertomasi tieto lapsestasi ja perheestäsi pysyy päiväkodin sisällä?
- Miten otatte puheeksi vaikeat asiat?

Vuorohoidon tuomat haasteet

- Mihin aikaan lapsen voi tuoda/hakea?
- Jos perheessä tulee elämänmuutoksia miten päiväkotia suhtautuu? (esim äitiysloma, jolloin oikeus vuorohoitoon lakkaa yms.)
- Miten päiväkotia joustaa lapsen hoitoajoissa tapahtuvissa muutoksissa?
- Onko lapsellasi riittävästi tuttuja ja turvallisia hoitajia?
- Millä tavalla päiväkotia voisi edistää kasvatuskumppanuuden toteutumista?
- Miten osallistutte vanhempainiltoihin, joulujuhliin yms.
- Minkälaisia muutoksia haluaisit koskien
 - o kasvatuskumppanuutta?
 - o omahoitajuutta?
 - o päiväkodin toimintaa?

Mitä muuta haluat vielä sanoa?

TYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELURUNKO

- Ammattinimike?
- Kuinka kauan olet työskennellyt päiväkotia Strömsinlahdessa?
- Kuvaile aloitus/tutustumiskeskustelua

Kasvatuskumppanuus

- Kerro mitä kasvatuskumppanuus mielestäsi tarkoittaa?
- TÄSSÄ KERROTAAN KASVATUSKUMPPANUUDEN KÄSITE
- Kerro kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu päiväkotia Strömsinlahdessa?

Omahoitajuus

- Mitä omahoitajuus tarkoittaa?
- Oletko jonkun lapsen omahoitaja, kerro miten koet sen?
- Kuinka usein tapaavat sen lapsen vanhempia, jonka omahoitaja olet?
- Kuinka hyvin arvioit tuntevasi lapsen ja hänen vanhempansa?
- Kuvaile lapsen (myös vanhempien) ja omahoitajan (sinun) suhdetta.
- Minkälaisia haasteita vuorohoito-olosuhteet asettaa omahoitajuussuhteelle?
- Minkälaisia mahdollisuuksia vuorohoito-olosuhteet mahdollistaa omahoitajuussuhteelle?

Vuorovaikutus

- Kerro päivittäisistä keskusteluista, tarvitaanko niitä lisää, onko niitä tarpeeksi?
- Kerro vuorovaikutussuhteesta vanhempiin. (Onko se tasa-arvoinen, luottamuksellista, avointa)
- Millä tavalla keskustellette ja annatte palautetta?
- Mitä palautteen antamisesta seuraa?
- Kerro henkilökunnan ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta.
- Perustele, onko vuorovaikutus mielestänne riittävää?
- Kerro, onko vuorokauden ajalla merkitystä vuorovaikutustilanteiden kannalta.

Kasvatuskeskustelut

Arvostus

- Kuvaile vanhempien suhtautumista näkemyksiinne? Kuuntelevatko ja kunnioittavatko teidän näkemyksiänne?
- Millä tavalla vanhemmat pystyvät tuomaan esille toiveitaan ja näkemyksiään koskien lapsensa kasvatusta?

Kuuntelu

- Millä tavalla sinua kuunnellaan, saatko äänesi kuuluviin?
- Miten vanhemmilta löytyy aikaa kuunnella ja keskustella kanssanne?

Luottamus

- Kuvaile kasvatuskumppanuussuhdetanne, onko se luottamuksellinen?
- Miten pystytte keskustelemaan vanhempien kanssa henkilökohtaisista asioista ja miltä se tuntuu?
- Miten pystytte pitämään henkilökunnan ja vanhempien väliset asiat päiväkodin sisällä?
- Kerro tilanteista, joissa keskustellaan vaikeista asioista.

Vuorohoidon tuomat haasteet

- Kerro päiväkodin toiminnasta/suhtautumisesta muutoksien tapahtuessa. (Muuttuvat työvuorot, sairastumiset, sisaruksen syntymä)
- Mihin aikaan lapsen voi tuoda/hakea. Esim. iltaisin.
- Miten joustatte lasten hoitoaikojen muutoksissa?
- Onko lapsilla riittävästi tuttuja ja turvallisia hoitajia?
- Millä tavoin päiväkotitoiminta ottaa huomioon vanhempien työajat joulujuhlien, kevätjuhlien, kasvatuskeskustelujen yms. kannalta?
- Millä tavalla päiväkotitoiminta voisi edistää kasvatuskumppanuuden toteutumista?
- Miten muuttaisit tai parantaisit päiväkodin toimintaa
 - o kasvatuskumppanuutta?
 - o omahoitajuutta?
 - o päiväkodin toimintaa?

Mitä muuta haluat vielä sanoa?

	Kasvatuskumppanuutta edistävät tekijät työntekijöiden näkökulmasta	Kasvatuskumppanuutta rajoittavat tekijät työntekijöiden näkökulmasta
Päivähoidon aloitus	<ul style="list-style-type: none"> - Aloituskeskustelut ilman lasta jos mahdollista, toisella kerralla lapsi mukaan tutustumaan, tällöin on aikaa lapselle ja näkee lapsen reaktioita - kuulostellaan minkälainen lapsi on tulossa ja kysellään mitä lapsi on aikaisemmin tehnyt - Vastaillaan vanhempien kysymyksiin ja kerrotaan päiväkodista - Vanhemmat kertovat perustietoja lapsesta 	<ul style="list-style-type: none"> - aloituskeskustelu ei aina onnistu, joskus lapsi tulee vain suoraan hoitoon
Vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> - Avoimesti ja rehellisesti puhutaan sekä kerrotaan asioista - läheiset välit ja tasa-arvoista vuorovaikutusta - enemmän vuorovaikutusta, kuin tavallisessa päivähoitoryhmässä - Vanhemmat lähestyvät helposti - Lapsen päivästä kerrotaan sen verran mitä kukin vanhempi haluaa tietää - Kerrotaan asiat jotka vaikuttavat lapsen loppupäivään, kuten syöminen ja nukkuminen - vuorokauden ajalla ei merkitystä vuorovaikutuksen määrään vaan tilanteilla - sovitaan säännöt että mitä kerrotaan milloinkin, esim. jos lapsi puree 20 kertaa - erityiset tapahtumat/käytös yms kerrotaan - annetaan positiivista palautetta lapsen edistymisestä - Lapsen kuullen ei negatiivista palautetta, koska asia käsitelty jo päiväkodissa - Vanhempi voi pyytää sivummalle juttelemaan - Lapsia kuullaan ja nähdään - on aikaa höpistä lasten kanssa - käytetään puhelinta, lappusia ja sähköpostia apuna - päivävuoroja tekevät työntekijät tapaavat omahoito- lapsien vanhempia hyvin. - vuorovaikutus hyvää myös muiden vanhempien kuin omahoitolapsen vanhempien kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - Ongelmista ei aina kerrota - Iltavuorossa ei osaa välttämättä kertoa lapsen päivästä - Vuorovaikutus voi olla hyvin pikaista - Alkuun saatetaan pitää kasvattajaan etäisyyttä - Vuorovaikutus voi olla lähes olematonta perheen kanssa jos vuorot menevät ristiin, vaikeaa erityisesti vaikeiden lasten kohdalla - vanhemmat eivät aina ole kiinnostuneita vuorovaikutuksesta, (vasu sovittu monta kertaa) uhkailemalla johtajalla ja ilmoituksella saatu tulemaan vasuun - Joskus ajatellaan asioista eri tavalla

<p>Luottamus, dialogi, kuuntelu, kunnioitus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmat kuuntelevat hyvin - Ei kerrota vanhemmille kiireessä tärkeitä asioita - Kysytään vanhempien näkemyksiä - Jatketaan vanhempien nostamista aiheista - Omahoitajalle uskalletaan kertoa kriisitilanteista - Yhdessä rakennetaan kuva lapsesta - Tehdään kompromisseja ja pyritään yhteisymmärrykseen - Suhde on luottamuksellinen - Ei oteta yhteyttä ilman vanhempien lupaa ja kunnioitetaan vanhempien valintoja vaikka oltaisiin eri mieltä - Vanhemmille tiedotetaan, että asiat kerrotaan muillekin aikuisille, tieto ei pysy vain omahoitajalla - Vanhemmat kertovat omiakin juttuja - Kuunnellaan ja keskustellaan - Ylläpidetään suhdetta koko ajan, ettei ongelmat tule yllätyksinä 	<ul style="list-style-type: none"> - Liian vähän vuorovaikutusta vuorojen takia - Luottamuksen rakentaminen vie aikaa - haasteena tilanteet missä on ongelmia - Aina ei ymmärretä että päiväkodissa toimitaan tietyllä tavalla suuremmista syistä - Joskus voidaan olla eri mieltä - Suhde kärsii joskus jos joudutaan ottamaan vaikeita asioita esille - Vanhemmat ei aina uskalla/halua kertoa vaikeita asioita - Vanhemmat eivät aina ole rehellisiä esimerkiksi hoidon tarpeen suhteen - Vanhemmat kertoo välillä liikaa omia asioita
<p>Vanhempien vaikutusmahdollisuudet</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Joustetaan hyvin - Toiveita pyritään toteuttamaan koskien kasvatusta - Vanhemmat pyritään ottamaan huomioon niin paljon, kuin mahdollista - uskaltavat kysyä, pyytää ja kertoa 	<ul style="list-style-type: none"> - Joskus toiveita ei voida toteuttaa - Vuorojen vaihtoja tiukennettu
<p>Omahoitajuus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Omahoitaja hoitaa keskustelut - Vaikeammat asiat hoidetaan omahoitajan kanssa - Osa lapsista saattaa tunnistaa omahoitajansa - Hyvät välit vanhempiin - Tunnetaan lapsi hyvin ja tarkastellaan tarkemmin - Joku joka tietää lapsen asioista enemmän - Täyttää lomakkeet - Paljon aikuisia, yleensä löytyy joku jonka kanssa ajatukset kohtaavat 	<ul style="list-style-type: none"> - Omista lapsista ei aina tiedetä vuorojen ristiriitaisuuden vuoksi - Omalapsien vanhempia ei välttämättä tavata usein - Vasukeskustelut vaikea saada ajallisesti sopimaan yhteen - Vasut joskus turhia, jos ei huolta lapsesta - Vuorohoidon takia omahoitajuus ei toteudu täysin - Kemat ei aina kohtaa - Aina omahoitaja ei ole töissä, kun pitäisi neuvolaan täyttää lomakkeita - Omahoitajat suosivat välillä lapsiaan - Lapsi ei välttämättä tiedä kuka on hänen omahoitaja - Jotkut hoitajat "suojelevat" omia lapsiaan, eivät halua nähdä pulmia - Vuorojen ristiriitaisuuden vuoksi muut kuin omahoitajat joutuvat kertomaan vaikeitakin asioita

<p>Vuorohoidon asettamat raamit</p>	<ul style="list-style-type: none">- Hakuajoissa joustetaan lapsen ikä huomioiden- Hoitoaikojen muutoksissa joustetaan- Jos oikeus vuorohoitoon lakkaa väliaikaisesti tapaukset katsotaan perhekohtaisesti- Vakituiset sijaiset- Juhlat ilmoitetaan ajoissa- Lapsi tunnetaan kokonaisvaltaisemmin- Lapsi ja perhe nähdään lähempää- Keskustelujen aikana lapsi on hoidossa- Samat aikuiset pysyneet pitkään- Vanhemmat pystyvät osallistumaan enemmän toimintaan.- Voidaan tehdä retkiä lyhyellä varoitusajalla	<ul style="list-style-type: none">- Aina ei voida ottaa lasta hoitoon jos tarve muuttuu sen jälkeen kun hoitoajat on pitänyt jättää- Paljon aikuisia, joten sairauslomilla paljon sijaisia, tänä syksynä paljon- Vanhempainiltojen aikana pk on "kiinni"- Viestit menee monen aikuisen kautta ja muuttuu matkalla- Viestit ei aina tule perille- Vuorokauden aikana saattaa olla vaan yksi tuttu hoitaja- Toiminnan järjestäminen kaikille tasapuolisesti haasteellista
-------------------------------------	--	---

	Kasvatuskumppanuutta edistävät tekijät vanhempien näkökulmasta	Kasvatuskumppanuutta rajoittavat tekijät vanhempien näkökulmasta
Päivähoidon aloittaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvin kerrottiin vuorohoidon arjesta - Otettiin huomioon lapsen lähtökohdat - Kyseltiin taustoista ja aiemmista hoitokokemuksista - Positiivinen kuva tutuilta ja internetistä saadun tiedon kautta - Ensitapaaminen ilman lasta - Keskusteltiin hoitoajoista ja hoidon tarpeesta 	
Vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> - Kerrotaan jos päivässä ollut jotain erityistä huomioitavaa - Usko siihen, että tärkeät asiat käsitellään palavereissa ja palaute huomioidaan - Avointa ja voi luottaa henkilökuntaan - Henkilökunta esittää omat mielipiteensä - Toteutuu hyvin, toiset hoitajat puhuvat enemmän ja toiset ovat lyhytsanaisempia - Koetaan riittäväksi - Kerrotaan positiivisia asioita päivästä, voi toteuttaa iloa tuottavia asioita myös kotona - Vanhemmille hyvä perustella käytännöt, esimerkiksi yllättäviin vuorovaihtoon liittyvät henkilökuntaresurssit 	<ul style="list-style-type: none"> - Kerrotaan lapsen päivästä, vain jos vanhempi itse kysyy, itse utelemalla saa enemmän tietoa arjen sujumisesta - Avoimempi suhde tiettyihin kasvatajiin - ”Kireä ilmapiiri” aistittavissa toisten kasvattajien kanssa - Toiset lapset lähtee ja toiset tulee samaan aikaan, silloin on vilskettä, eikä hoitajilla niin paljon aikaa - Jos vuoro juuri vaihtunut, ei henkilökunta osaa aina kertoa miten lapsen päivä on mennyt - Illalla vanhempi ja lapsi väsynyt jos haetaan myöhään, silloin ei jaksaa juurikaan jutella hoitajien kanssa - Vasu-keskusteluja voisi olla useammin - Ei tarvitse kysellä henkilökunnalta, koska lapsi osaa itse jo kertoa

<p>Luottamus, dialogi, kuuntelu, kunnioitus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Henkilökunta kuuntelee ja kannustaa, ovat läsnä - Hakeutuu kuuntelevan ja neuvoantavan hoitajan seuraan vaikeissa tilanteissa - Henkilökunta suhtautuu asiallisesti palautteeseen - Yhdessä keskusteltu, vaikkei olekaan ollut vasu-keskustelu - Tasa-arvoista kanssakäymistä - Palaute otetaan vastaan ammattimaisesti, lapseen ei joudu eriarvoiseen asemaan negatiivisen palautteen myötä - Hoitajien seurassa rento olo - Hoitajat esittävät asiat avoimesti ja asiallisesti - Luottopaikka - Vanhempi voi puhua askarruttavista asioista - Hoitajat kuuntelevat aidosti, jos on tärkeitä asioita - Ei turhaa kritisointia, vaan keskustelua asioista 	<ul style="list-style-type: none"> - Kaikkien kanssa ei tule niin hyvin toimeen, löytyy kuitenkin ns. luottohenkilöitä, joiden seuraan hakeutuu - Voisi avoimemmin ilmoittaa että vanhempi saa tulla puhumaan, jos on aihetta - Avoimet vanhemmat kertovat joskus vähän liikaakin henkilökohtaisia asioita - Vanhemmat voivat purkaa omaa väsymystään päiväkodin työntekijöille
<p>Vanhempien vaikutusmahdollisuudet</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Voisi olla, että vanhempi saisi viettää aikaa lapsen kanssa päiväkodin tiloissa, tulisi päiväkotiarkea tutummaksi - Voisi kysellä palautetta/ideoita vanhemmilta esim. palaute laatikkosysteemillä - Vanhempien toiveet koskien lasten kasvatusta otetaan huomioon ja niitä pohditaan yhdessä 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei juurikaan kysellä vanhempien toiveita tms. tapahtumien ajankohdista

<p>Omahoitajuus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Muut paikkaavat ja antavat palautetta jos omahoitaja ei mukana kuvi- oissa - Yksi vastuuhenkilö, joka mukana kasvatuskeskusteluissa ja tuntee perheen ja lapsen paremmin - Avoin ja luottavainen suhde - Jos vuorot lapsen ja omahoitajan välillä menevät hyvin yhteen, tuntee omahoitaja lapsenkin paremmin - Kasvatuskumppanuus toimii paremmin kun omahoitajan kanssa näkee usein - Voi hakeutua sen omahoitajan seuraan, joka on tuttu ja turvallinen - Voi vertailla kotioloja ja päiväkotiloja - Vaikka on omahoitaja, niin tässä päiväkodissa se ei ole niin sidottua, vaan kaikki kasvattajat ovat aika tietoisia perheiden asioista 	<ul style="list-style-type: none"> - Omahoitaja ei näe lasta jos lapsi on iltaisin ja viikonloppuisin, rajoittaa kokonaisuutta - Omahoitaja ei aina luotettavin/ läheisin - Vaikean alun jälkeen vaikea muuttaa suhdetta omahoitajaan - Omahoitajan pitkä sairausloma vaikuttaa suhteeseen - Vuorotyötä tekevät hoitavat näkevät lasta useammin, kuin opettajat, jotka tekevät vain päivävuoroa - Kohtaamiset saattaa olla vähäisiä riippuen vuoroista
<p>Vuorohoidon asettamat raamit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollistaa yksinhuoltajan vuorotyössä käynnin - Kun vanhemmat ymmärtää vuorohoitorytmin ja -tavat, on helpompi ymmärtää tietyt haastavat hetket (esim. kiire tietyissä tilanteissa) - Hoitopaikka saatu pitää, vaikka hetkittäisiä elämänmuutoksia (lomautus) - Joustetaan hoitoajoissa - Turvallinen olo kun hoitajien vaihtuvuus vähäistä - Tarpeeksi ajoissa informaatiota, että vanhemmilla aikaa tehdä vaadittavat järjestelyt - Joskus paljon sijaisia - Hyvä että otetaan sijaisia, eikä säästetä lasten turvallisuuden kustannuksella - Aina ei lapsella samaan aikaan kavereita paikalla. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsen tuonti tai haku kiireisellä hetkellä vaikuttaa kohtaamiseen - Pitkät jaksot hoitopaikassa, vaikka olisi mahdollisuus olla lapsen kanssa muutaman tunnin välissä kotona, ei voida viettää tätä hetkeä päiväkodissa - Välillä liikaa lapsia samaan aikaan - Joskus tuntuu että hoitajat vaihtuvat liikaa - Vaikeissa elämäntilanteissa ylimääräisiä keskusteluja lisää - Keskustelua tasapuolisesti molempien vanhempien kanssa - Esimerkiksi esikouluun menosta voisi keskustella ajoissa, koska tuo paljon muutosta elämään